

POESIE SVĚTOVÁ

SBÍRKA BÁSNICKÝCH SPISŮV

JINOJAZYČNÝCH

XI •

ZPĚVY LIDU SRBSKÉHO II

V PRAZE

V komisi knihkupectví dra. Grégra a Ferd. Dattla

1874

37..

ZPĚVY

LIDU SRBSKÉHO

II

Přeložil

Dr. SIEGFRIED KAPPER

V PRAZE

Tisk a náklad dra. Ed. Grégra

1874

1725659

SLAVNOM

unapreditelju, zatočniku i branitelju

JUGOSLAVJANSTVA

preuzvišenom i presvjetlom gospodinu

Šs Šs Strossmayeru

biskupu Djakovarskom etc. etc.

VII.

OHLASY BÁTĚČNÉ.

Sestra slunka.

Pramení se studená studnice,
u studnice stříbrná stolice,
na stolici rozmilá děvice;
po kolena jsou jí nohy žluté,
po ramena jsou jí ruce zlaté,
vlasy sama hedbávná jsou příze.

O divu tom hlasové šli světem,
pašete až Tyranina došli,
ano dvě hned vypravilo sluhů,
„Jděte“, prálo, „k studené studnici,
ohledejte rozmilou děvici!
Rozmilá-li, hlasové jak kážou,
za věrnou já manželku ji pojmu!“

Skočili hned sluhové dva ručí,
ke studnici studené se brali,
rozmilou tu děvku ohlédali;
a kdy, že je taká, pozorují,
hlasové jak o ní vypravují,
k pašeti se honem navrátili,
jaká děva jest, mu vyřídili.

A pak paše sílu svatů zvalo,
za rozmilou děvou s nimi táhlo.

A kdy děva rozmilá je shlédla,
plným hrdlem do smíchu se dala:
„Je to, věru, je to podívaná!
A ty paše, rozumu-lis pozbyl?
Neboť, věru, blázen je, kdo pojít
za manželku slunka chtěl by sestru,
měsícovu sestřenici rodnou,
dennice to v bohu posestřenku!“
S kamenné tu stolice hned vstala,
žlutou rukou v zlatá nádra sáhla,
jablíčka tři zlatá v ruce měla,
v nebes výši jimi pohořila.

To jak šest set svatebčanů zřelo,
všichni hned se po jablíčkách hnali,
o jablíčka rvali se a prali.

A tu s nebes jasného, hle, bedra
místo jablek blesky troje jasné,
blesky troje, hromy troje žasné!
Jedna rána v družby udeřila,
rázem oba družby usmrtila,
na hnědouši paše rána druhá,
šest set při něm svatebčanů třetí.
Nezbylo pak ze všech živa oka,
ani rtů, by s zprávou domů došly,
s jakým koncem námluvy ty pošly!

Slunce a měsíc soupeřové.

Na Bojáně hustá mlha,
na palouku drobná rosa;
nechodí tam živá duše,
leč jediná dívka bosá.
A neprošla ani ona; —
noha se jí vysmcknula,
s prstu zlatý proužek svleknul.

A tu ona mládce viní:
„Mládče, tys můj proužek našel!“

A jí on se zaklínaje:
„Já že jsem tvůj proužek našel?
Včera kdy jsem přijel z boje,
vypustil jsem chrty svoje,
vypustil je za dubinu
a ohaře na lučinu.
Utíkali ku Dunaji,
u Dunaje stavili se,
přes Dunaj se rozhlíželi.
Za Dunajem hradec pevný,
na tom hradci devět bratří,
devět bratří, sestra jedna.
Na nich sestru slunce chtělo;
osm bratří odepřelo,
nejmladší jen ten ji dát chtěl.
Pro to jemu bratří druzí:

„Nedáš, bratře, jedin sestru;
 neboť slunce zážhem hoří,
 a nám zážhem sestru zmoří!“
 A chtěl dívku též pak měsíc;
 osm bratří odepřelo,
 a dal jedin bratr střední.
 A s tím už se nehádali,
 rádi se mu podvolili;
 neboť měsíc prý se mění,
 a nad zář tu jeho není,
 a pak ona při něm krásné
 přátelstvo prý bude míti,
 za švakřice samé hvězdy,
 za zelvici večernici,
 a jitřenku za druženkou!“

~~~~~

Dodola.

1.

Naše Doda boha prosí,*)
 aby spustil deštík rosy,
 zvlažil pole nám a role,
 zvlažil pšenku ozimněnku,
 lupenatou kukuřenku,
 aby zmokli oráčové
 a promokli kopáčové,
 až na kůži čeled' všechna
 na těch zprachlých polích venku!

---

*) *Refrain* po každé řádce: Oj Dodo, oj Dodole!

2.

My chodíme po vesnicích*)
 a oblaka po nebesích;
 my spěcháme, spěchá oblak, —
 dejž to pán bůh, by nás přestih',
 žita nám a vína zvlažil,
 konopí to vláknovité,
 leny také třepenité,
 bychom měli na dárečky
 pro mládence, pro děvečky!

~~~~~

Lovćen.

Vyšší jsou hory nad hory,
 nejvyšší hory Lovćenské;
 na nich trní a habrové,
 na nich po celý boží rok
 věčné sněhy a ledové;
 na nich i vřlin příbytek,
 kdež provozují reje své.

Jelo tam tudy na koni,
 jelo tam tudy junáče,
 za milou jelo milenkou.
 A tu víly ho uhlédly,
 a hned s hůry naň volaly:

---

*) *Refrain* po každé řádce: Oj Dodo le, můj božole!

„K nám se obrať, k nám, junáče,
tu tobě milá zrozena!
V vejsluní jsme ji zavily,
měsíce září kojily,
hvězdičkami ji pojily!“

~~~~~

Víla dobrá.

Na lučině bílé kvítí,
červené, a jen se svítí;
lučinou, ji měře kopím,
mladý projíždí se Jožo.

Zahledla ho z hory víla,
a hned k němu promluvila:
„Co tu louku kopím měříš?
Na pravou se otoč stranu,
na pravou tam ku východu!
Tamtě dívky reje vedou,
tamté najdeš svoji milou,
vším, co dobré, vystrojenou,
jarních růží věncem něžným,
páskem perlí ozdobenou!“

Poslech' Jovo, poslech' vílu,
na pravou hned ku východu
junák stranu otočil se,

překrásnou tam našel dívku,
 dívku krásnou, svoji milou,
 vším, co dobré, vystrojenou,
 jarních růží věncem něžným,
 páskem perlí ozdobenou.

I vzal Jovo dívku milou,
 za ručku ji pojal bílou,
 ved' ji domů ku matince,
 veda dal jí naučení:
 „Co jsi doma dělávala,
 to, má milá, na té cestě,
 to, má milá, za sebou nech!
 Po vůli teď mé buď matce,
 přízně dobuď, zášť v ní nebuď!“

Víla žárlivá.

Pochloubal se Petr městu:
 „Nad mou žínku hezčí žádná,
 nad ni ani horská víla!“

Zaslechla to horská víla,
 Petru ve dvory hned vpadla,
 jmenem Petra zavolala:
 „Nuže, vyved' žínku svoji,
 ven ji vyved', ať ji vidím,
 jež prý nade mne je hezčí,
 nade mne, nad horskou vílu!“

Což jakmile Petr zaslech',
za ruku vzal milou žínku,
oděl šatem nejpěknějším,
— hedbáví jí šlo až na zem,
po kolena rusá pleteň,
po pásec až drobné perle,
v uších zlaté náušnice —
před ty dvory ven ji veved';
a hle ona třikrát hezcí
nad bílou je horskou vílu!

Že tak tomu, horská víla
v pravdě když to uviděla,
k Petrovi tu promluvila:
„Planá, Petře, tvoje chlouba!
Byť i hezcí tvoje žínka
nade mne, nad horskou vílu,
přec jen žena zrodila ji,
do hedbáví zavila ji,
mlékem jenom napájela,
v kolébce jen kolébala!
Ale mne, mne horskou vílu,
mne zrodila hora příkrá;
a ta v listí zavila mne,
a ta rosou kojila mne,
a mne v náruč bóra vzala,
ta mne chůva kolébala!“

~~~~~

Víla dobrotivá.

Vstalo děvče, ráno vstalo,
 na jitřence vyžádalo :
 „Oj jitřenko, má sestřenko,
 svého jasna něco dej mi,
 bych se okrásila, přej mi!“

Mělo děvče v lese milou
 posestřici vílu bílou ;
 a ta hned si pospíšila,
 vším ji čarem ozdobila,
 zlatým pérem ohladila,
 perlemi krk otočila,
 a pak z hrdla bělavého
 po všem světě krásu její
 do všech konců rozhlásila :
 „Ó jaká to děva krásná,
 ó jaká to děva milá!
 Blažen mládenec ten bude,
 za nímž ona někdy půjde ;
 neboť plémě, jež mu zrodí,
 na chloubu mu světem bude
 jako pávu perut zlatá,
 jako nivě pšenka žatá,
 jako keři hrozně rudé!“

Víla škádlivá.

Jel jsem horou, jel jsem druhou, —
hle tu jasan, hle, a s něho
strh' mi někdo s hlavy klobouk!
Trhnu koněm, podívám se,
na haluzích jasanových
není-li to která víla?
A, hle, je to víla, je to!
A já střelu na tetivu,
a jenom už střelit po ní!
A tu víla hořekujíc,
„Nepostřel mne, bratře,“ prosí,
„trojím já ti dobrem zplatím;
jedním, že tu mezi družstvem
ctěn a vážen vezdy budeš,
druhým, že dám tobě peněz,
že jich ani neodbudeš,
třetím, že ti zavedám milou
hezčí nežli sama já jsem!“
A já víle na to bílé:
„Netřeba mi tvých darů,
aniž třeba tvých čarů!
Vážen jsem já mezi družstvem,
a mám peněz jako želez,
a mám milou, panno vílo,
hezčí, nežli ty jsi, mnohem!“
Jel pak, dal jí s pánem bohem!

Viliny hrady.

Zbudovala hrady víla.
Ne na nebi stavěla je,
ne na zemi spravila je;
na hor příkrém na temeně,
v oblakách tam vyzdvihla je.
A jakmile dostavila,
troje vrata do nich zdila, —
jedna vrata z čira zlata,
druhá z samých drobných perlí,
třetí zcela ze šarlatu.
Co jsou vrata z čira zlata,
u nich víla syna žení;
co jsou vrata z drobných perlí,
u nich víla dceru vdává;
co jsou vrata ze šarlatu,
u nich ona sama sedí,
dívá se a kolem hledí,
kterak sobě pohrávají
s hromy blesky, žerty mají,
jako sestra hraje s bratry,
nevěsta jak se děvery; —
blesky hromům zahrávají
a jako ta sestra bratrům,
a jako nevěsta družbám
jim se ještě vysmívají!

Víla zajatá.

Rozbil stan svůj Ugrin Janko
pokraj Savy vody chladné
na vílině na rejdišti,
na junáckém na bojišti,
na tom vlčím na pastvišti.
Spatřila ho lesní víla,
a hned naň se osopila:
„Klid se odtud, Ugrin Janku!
Stan svůj tu mi nerozpínej,
sice střelou zaměřím si,
a na místě postřelím tě!“

Načež víle Ugrin Janko:
„Nic se, vílo, nebojím tě,
dokud dva já sestřence mám,
Sekulu a Mijaila!“

A v tom Sekula už chvatem
vílu má, a vílu drží,
Jankovi ji strýci vede.

A tu víla s pláčem prosíc,
„Ve jmenu tě božím“, prosí,
„Sekulo, zvu pobratimem,
jenom k Jankovi mne neved!
K němu-li mne nepovedeš,
na svobodu zase pustíš,
o trojím ti bejlí povím:

o jednom, by žena milá
synáčkem tě potěšila;
o druhém, by tvoje šavle
sama v boji Turky zbila;
o třetím, by družina tě
nade všechny druhy ctíla!“

A bán Sekula jí na to:
„Nemám řečí, lesní vílo!
Ať mi hlava není zdravá,
nezrodí-li žena syna!
Ať mně z ruky nejdou tluky,
nezbiju-li šavlí svojí
Turčinů co šavlí trojí!
Ať mně hana věčně věkům,
sám-li si za boje tuhy
nezjednám cti mezi druhy!“

Dal pak strýci lesní vílu,
ať zná junákovu sílu!

Víla s děvčetem.

Sadily se spolu, víla s dívkou,
bílá víla o veliké statky,
dívka o svou rusou kadeř z hlavy,
která z rána k studánce dřív přijde,
chladnou z lesa přinese dřív vodu,
bílé svoje uklidí dřív dvory
a svou rusou učeše dřív kadeř.

Měla víla sokola sivého,
měla dívka laštovičku věrnou.
A spí sokol celou noc, nic nedbá,
a bdí zatím laštovička věrná,
bdí a zpívá, dívku časně budí:
„Vstávej, dívko, vstaň, má děvo milá,
sice víla předstihne tě bílá!“

Vstalo děvče, přivstalo si tedy,
k studánce si honem pospíšilo,
z lesa chladné vody nanosilo,
bílé dvory čistě uklidilo,
rusou sobě kadeř učesalo.

Přivstala si bílá také víla,
s úsvitem již dívce v dvory přišla,
dívce šťastné dobré jitro dala:
„Dej, děvečko, dej tu rusou kadeř!“

A jí děvče: „Dej ty, bílá vílo,
dej ty mně jen slíbené ty statky!
Nebo vodu přinesla dřív já jsem,
dvory dříve uklidila já jsem,
kadeř dříve učesala já jsem!“

A když víla vše to uviděla,
statků sice nedala jí žádných,
ale dala bejlí na zmámení,
mladým hochům hlavy na zmatení.

A pak děvče všechny hochy zmátlo,
v nich dle libosti si vybíralo,
mnohých nechce, jednoho jen chtělo,
koho chtělo, za toho se vdalo.

~~~~~

Vily rozvodnice.

Dva jsou spolu bratří chlebivali,
jmenem Mírko jeden, Stanko ¹⁾ druhý;
a tak krásně spolu chlebivali,
nade vše se věrně milovali,
že pod nimi líbali se koně,
že se sebe zbraně oni lesklé,
a spod sebe koně měnivali.

Jednou spolu vyjeli si bratří,
na jezero vyjeli si modré,
na jezeru zlatou shlédli kačku,
zlatou kačku loviti se jali.
Za ní Mírko sokola sivého,
a jestřába Stanko pustí svého;
zlatou kačku šťastně ulovili.

A tu Mírko: „Moje zlatá kačka!
Kačka moje, ulovil ji sokol!“
A tu Stanko: „Má je kačka zlatá!
Má je ona, ulovil ji jestřáb!“

Želí Mírko, želí kačky zlaté ;
by však bratra nermoutil milého,
ustoup', zlatou kačku jemu nechal.
Pod olší pak zelenou si sedli,
rudé spolu víno pili, jedli,
v ladném chládku spolu zadřímnuh.

To kdy bílé spatřily tři víly,
„ku podivu,“ nejstarší z nich praví,
„ku podivu věru jest to, sestry,
kterak ti dva bratří milují se,
že je rozvést nijak není možno !
Která z vás by rozvedla je, sestry,
sto bych ráda cekýnů jí dala!“

Ze tří víl ta mladší kdy to slyší,
obé ihned rozepjala křídla,
s olše honem do letu se dala,
poletěla, bratrů doletěla,
Mírkovi pak za hlavu si sedla,
z černých očí slzami horkými
bílé jemu tváře zaplavila,
bezmála mu tváře propálila.

Procít' Mírko, děvku krásnou spatří,
děvku spatří, celý zmámen skočí :
„Vzhůru, Stanko ! K domovu se běrme !
Krásné bůh, hle, nadělil mně děvy !“

Procít' Stanko, spatří děvku krásnu,
spatří ji a jako střěštěn skočí :
„Má je děva ! Má je, a ne tvoje !“

Od krásné však aby ustoup děvy,
vzdal se jí, a ji též bratru nechal, —
totě přes moc, aniž Mírku možná!
„Aj to!“ zvolá. „Tobě štěstí dvoje,
a mně ani jedno? Ne tak, bratře!“
A již z pasu ostrý handžar tasí,
a jej bratru v živé srdce vrazí.

Padnul Stanko, v zelenou pad' trávu;
a na koně vyšinuv se Mírko,
širým lesem ujíždí i s děvou.
S děvou širým ujíždí on lesem,
a za ním rže vraník Stankův hořem,
za ním úpí raněný brat bolem:
„Oj ty Mírko, bratře můj a vrahu,
neujížděj! Vrať se bratru, navrať!
Vrance mého s sebou vezmi, bratře,
sirobu ať neroznáší lesem!
Chlouba z něho u družstva ti bude,
kterak krásně's oslavil své jméno!“

Jak to slyší Mírko, obrátí se,
na Stankova vrance děvu vsadí,
širým lesem k domovu se žene.

V půli cestě, aj hle černá vrána,
a ta vrána proti němu letí,
a má pravé uražené křídlo!

A on vráně: „Oj ty vráno černá,
jak že tobě bez pravého křídla?“

A ta černá jemu na to vrána:
„Oj hrdino, počestný junáku,
tak mi jesti bez pravého křídla,
jako bratru bez rodného bratra,
jako, Mírko, bez Stanka jest tobě!“

A když Mírko od vrány to slyší,
zarazí se, sám pak sobě praví:
„Ouve, zlé to hrdinství tvé dnešní!
Rouhá-li se tobě i ta vrána,
což teprvé druzi, až k nim přijdeš!“

A tu jemu víla: „Zatoč, Mírko,
zatoč koněm, do lesa se vraťme!
Léčení jsem rozuměla druhdy,
možná, ještě zachovám ti bratra!“

I zatočil honem Mírko koněm,
a hnál s vílou do lesa se nazpět.
Avšak ještě jezera než dojel,
hle, tu vranec podle něho prázdný,
vranec prázdný, — ta tam krásná děva!

Letí k olši, div neschvátí koně,
najde bratra na zelené trávě,
najde ho, — an duši pustí právě!
To jak spatří, handžar ostrý tasí,
do živa jej srdce sobě vrazí.

~~~~~

Můra.

Chovala jest matka devět synů
a desáté děvče jedináče;
chovala je, odchovala šťastně,
devět milých synů na ženění,
jedinačku dcerku na provdání.

A když dívka byla na provdání,
mnohého tu bylo namlouvání;
jeden bán ji chtěl až ze zámoří,
druhý z vojny slavný vojevoda,
z osady pak mladý soused třetí.

Matka ráda za souseda ze vsi
provdala by dceru nad vše milou;
však nedali za souseda bratří,
za bána ji zámořského vdali.

A kdy sestru odevzdali svatům,
„Jdi jen“, pravili, „jdi, sestro naše,
za bána jdi zámořského s bohem!
My se k tobě často podíváme;
do roka co měsíců jest, k tobě,
do měsíce co jest neděl, přijdem!“

•
Tím se bratrům sestra spokojila,
za bána se zámořského vdala.

Jsou však ještě divy nad podivy!
Spustil bůh jest na lid hrozné mření —
zemřelotě na mor devět bratří,
po nich matka pozůstala sama.

A když léto minulo již třetí,
aniž sestře z bratří žádný nejde,
v nářek tu se přeubohá dala:
„Ach můj bože, což pak se to děje,
a čím já se prohřešila bratřím,
návštěvou že žádný ke mně nejde?“

A jí na to uštěpačně zelvy:
„Bodejt, psice jedna, zelvo naše,
bodejt, čím ses bratřím prohřešila,
jinak tobě návštěvou by přišli!“

I naříká Jela, ruce lomí,
ve dne v noci bez ustání pláče,
až se nad ní ustrnul sám pán bůh,
a nebeským andělům on dvěma:
„Jděte dolů, andělové,“ velí,
„Jovanovu hrobku otevřete,
Jelina v ní nejmladšího bratra,
dechtem vaším Jovu oživněte,
z rovu jemu koně udělejte,
z černé země koláče mu strojte,
z pokrovu pak dárky nastříhejte,
v návštěvu ho k sestře vypravujte!“

I šli boží andělové dolů,
Jovanovu hrobku otevřeli,
Jovana svým dechem oživili,
z rovu jemu koně udělali,
z černé země koláče strojili,
z pokrovu mu dárky nastříhali,
v návštěvu ho k sestře vypravili.
I vsed' Jovan, na koně si sednul,
návštěvou se k milené bral sestře.

Z daleka již, dvorům kdy se blížil,
z daleka již poznala ho sestra,
v ústrety mu vyběhla hned před dvůr,
plakala a ruce rozepjala,
obejala bratra, zulíbala,
s žalostí mu velkou vyčítala:
„Neslibili jste mi, bratří moji,
když za bána vdali jste mne tehdáž,
že se ke mně často podíváte,
do roka co měsíců jest, ke mně
přijdete, co do měsíce neděl?
A dnes tomu již tři léta, bratře,
a vy ani nepřišli jste jednou!“
A pak ona s podivením dále:
„A kterak to vypadáš, můj bratře,
v černé zemi jakobys byl ležel?“

A jí na to Jovan: „Nic, má sestro,
nic se tomu nediv, sestro milá!
Neboť mnohých nesnází já zkusil,

než jsem osm bratrů našich vybyl,
souzené jim ženy v dvory uved',
jim a sobě než, ó sestro milá,
devatero příbytků jsem zřídil!“

Pravil tak a pěkně zasednuli,
do tří dnů se spolu radovali.

V den pak čtvrtý na úsvitě z rána,
vstala Jela, dary uchystala,
po košili bratrům po hedbávné,
po prsténku snachám, po náramku,
sama po tom sebe na návštěvu
k matince a k bratřím ustrojila.

A jí bratr nejmladší dí Jován:
„Nepůjdeš, má sestro, pokud oni
nepřijdou ti na návštěvu sami!“

A nedá si bránit sestra, nedá,
strojí dary, strojí sama sebe,
k rodu běře návštěvou se s bratrem.

A na blízku když už byli dvorů,
„Počkej trochu,“ Jován sestře praví,
„v bílý jen co podívám se kostel!
Středního jak ženili jsme bratra,
s prstu smeknul zlatý se mi prsten;
podívám se, najdu-li jej zase!“
Slez' pak s koně, v kostel bílý vešel,
před kostelem sestru nechal samu.

I čeká tu bratra sestra věrná,
čeká ho a čeká, a když nejde,
sama za ním v kostel bílý vstoupí.

A nebohá co tu ona vidí,
leknutím že zaražena trne?
Devět nových v kostele, hle, hrobů,
na nich snadno přežalostná pozná,
všech že devět umrlých jí bratrů!

Poděšena odtud sestra prchne,
poděšena k rodným dvorům běží.
A kdy dvorů rodných dorazila,
co nebohá sestra, co tu slyší,
leknutím že stane zaražena?
Ve dvoře, slyš, žežulice kuká,
žežulice stařinká jí matka,
a ta z hrdla ze živého úpí:
„Klid se odtud, můro, trýzni boží!
Devět, ach, mně synů umořilas,
teď i starou umořit chceš matku!“

A matince dcera zarmoucená:
„Otevř vrata, matinko má, otevř!
Není můra, není trýzeň boží,
jediná to, matinko, tvá dcera,
která k tobě na návštěvu přišla!“

Otevřela matka dvorů vrata,
otevřela, žalně zakukala,
v náručí pak obědvě si padly,
v náručí si mrtvé k zemi klesly.

Had ženich.

Nastojte, ať o divu vám povím!

Ženil se král Milutin ²⁾ budímský;
a když devět let již tomu bylo,
a žádného posud nemá rodu,
zdvihnul se, bral do lesa se na lov,
zdaby v lese neulovil zvěře.

A tak bohem řízíno i štěstím, —
neulovil srnce ani laně.

A když prudkým král pak uhnán lovem
prahnul žízni, zašel ke studánce,
chladivou z ní občerstil se vodou,
pod zelenou jedlí leh' si v chládek.

Nedlouho však v chládku soubě hověl,
a tu lesem pohorské tři víly!

Chladivou i ony pijí vodu,
u studánky pak si pohovoří.

„Slyšíte,“ dí nejstarší z nich, „sestry,
pamětno-li je vám, kdy král onen
budímský se ženil, či už není?

Devět právě dnes je tomu roků,
v nešťastný co sňatek tehdáž vešel,
ale podnes potomstva král nemá!

Ví-li která z vás o jakém léku,
jímž by rodnou králová se stala,
nuže, sestry, ať nám o něm poví!“

A když o něm z mladších žádná neví,
jim tu ona dále: „Kdyby, sestry,

kdyby věděl král a znal, co já vím,
šel by, děvčat budímských by svolal,
předené jim kázal přinést zlato,
ze zlata síť uplést dal by zlatou,
síť by zlatou do Dunaje hodil,
ulovil by šestiploutvou rybu,
rybě ploutev jednu pravou uťal,
rybu zas by do Dunaje hodil,
ploutev paní králové dal snísti —
tak by ona plodnou se mu stala!“

To jak král sám na své uši slyší,
nemešká a domů ihned spěchá,
budímských hned na hrad svolá děvčat,
předené jim přinést káže zlato,
ze zlata síť uplést velí zlatou,
síť pak zlatou do Dunaje hodil,
šestiploutvou ulovil jí rybu,
rybě pravou uťal jednu ploutev,
ploutev paní králové dal snísti;
a když ploutev hospodyně snědla,
netrvalo dlouho, rodnou byla.

I šla šťastně se břemenem plodným
pod srdcem, šla do plného roku;
a když přišla slehnutí jí doba,
porodila; — plod však těla živý
není mužské děcko, had je divý,
kterýž jedva zrodiv se, hned vzhůru
na zeď příkrou od země si vylez’.

To když matka přeubohá zřela,
„Nuže!“ všecka poděšená děla:
„Nuže králi, z kamene-li nejsi,
zaraduj se plodu srdce svého!
Rodila jsem, ač ne mužské děcko,
rodila jsem divého přec hada!

A král na to: „Budiž bohu chvála,
budtež díky za dar mu i tento!“ —

Sedm od té doby ušlo roků,
a tu otci králi se zdi hádek:
„Proč, můj otče králi, neženíš mne,
a za jakou příčinou s tím meškáš?“

I přemítá, co by na to řekl,
až pak koncem netaje se ničím,
„Hade,“ dí král, „nešťastný můj rode,
od srdce bych rád tě, synu, ženil,
ale kdož by za hada vdal dívku?“

Na to jemu had: „Nežt, milý otče,
otče milý, na Budímě králi!
Laštovici jen ty koně sedlej,
na Prizren pak na hrad slavný k caru
k jasnému jeď caru prizrenskému,
on mně rád svou jedinou dá dceru!“

To když slyšel král, hned bez meškání
Laštovici koně dal si sedlat,
vsednul na kůň, na Prizren jel na hrad.

Carova když poblíže byl hradu,
a car s věže vysoké ho zahlíd',
car sám s věže slezti neomeškal,
do dvora mu vstříc šel, ruku podal,
tváře líbal, zdrav-li, se ho tázal,
za pravici hosta vzal, a na věž
na vysokou doved', kdežto za tím
Laštovici koně posluhové
do nového postavili staje.

Tu pak spolu panský hodovali,
do tří dnů si vínem připijeli,
až jim v tváře rumeň vína stoupla,
pálenka se hovořiti jala.

V tom král tichnul pojednou budímský.
A to car když pozoroval na něm,
„Pán bůh s tebou,“ dí, „budímský králi!
Co pak je ti? Zda si nesnáz kterou
připomínáš, pojednou že's utich'?“

Na to jemu král: „Račiž, o care,
račiž přát mně laskavého slechu!
Nevím, care, v paměti-li ještě,
aneb není, ona tobě doba,
když jsem já se ženíl. Devět roků,
slavný care, byl jsem ženat s chotí,
aniž srdci dostalo se rodu.

Tu, devátý právě rok když došel,
počala mně žena. Porodila,
přenešťastný plod však byl to těla:
není děcko mužské, had to divý,
kterýž, jedva zrodil se, hned vzhůru
na zeď příkrou od země si vylez'.
Sedm od té doby ušlo roků,
a tu na zdi ubohý had ke mně :
,Proč, můj otče králi, neženíš mne
a za jakou příčinou s tím meškáš?'
A mu já: ,Rád, nešťastný můj rode,
od srdce bych, synu, rád tě ženil;
ale kdož pak za hada vdá dívku?'
A mně na to on: ,Můj otče milý,
Lašťovici jen ty koně sedlej,
na Prizren jeď na hrad slavný k caru,
k jasnu caru prizrenskému dojeď;
on mně rád svou jedinou dá dceru!'
Na to já pak na cestu se vydal,
a to, care, proč jsem k tobě přišel!"

K řeči této králi car prizrenský:
,„Vyslyš slova má, budímský králi!
Vrať se, králi, s pánem bohem domů,
doma, králi, na zdi hada ptej se,
zda z Budíma přivést by si troufal
do Prizrena svatebčany svoje,
aby slunce na ně nesvítilo,
aniž vlhká svlažila je rosa?
Dovede-li toho, dám mu dceru!"

Což když mile slyšel král budímský,
rozloučil se s carem, Lašťovici
ze staje pak vyvedli mu koně,
vsednul naň, a letěl rovní domů,
jako nebem jasná prchne hvězda.

Za nedlouho, Budímu když hradu
již se blížil, „Milostivý bože!“
prál sám sobě, „jest-li toho hada
na té zdi pak najdu, bych od cara
osudný ten vyřídil mu pozdrav?“
Avšak sotva hradu dojel do vrat,
hle tu vstříc mu had, an se ho táže:
„Nuže, otče, na Budímě králi,
dcerušku svou dá-li car, či nedá?“

A mu na to otec král budímský:
„Synu hade, nešťastný můj plode,
od Budíma hradu od našeho
troufáš-li si svatebčany přivést
do Prizrena hradu do bílého,
aby na ně nesvítilo slunce,
aniž vlhká svlažila je rosa,
dá car dceru; jinak ti jí nedá!“

A had na to: „Nuže, otče králi,
tož jen honem svatebčany pozvi;
pojedeme, otče, za nevěstou!
Od Budíma povedu pak já je

do Prizrena hradu do bílého,
ani slunce na ně nezasvítí,
ani vlhká nezvlaží je rosa!“

I zval tedy car hned svatebčany,
do plna jich do tisíce sezval;
hradu pak se na nádvoří sjeli,
Laštovici koně sedlaného
sluhové ven ze staje zas vedli,
odjezdu pak rozkaz svatebčanům
čaušové hbití ohlásili:
„Hotovte se, svatebčané švarní!
Hotov se i ty, ženichu mladý!“
Tu had na zdi, vida Laštovici,
se zdi na zem černou hbitě sklouznul,
Laštovice kolena se chytil,
od kolena na sedlo se vyšvih',
sedlu kolem zlaté hrušky ovil,
a z Budíma s ním pak táhli z hradu.
A hle divu! Když vytáhli z hradu,
nad nimi se šerý táhnul oblak;
ten z Budíma sídla královského
do Prizrena provodil je hradu,
ani slunce na ně nesvítilo,
aniž vlhká svlažila je rosa.

Šťastně hradu prizrenského došli,
slavný ve dvůr carský byl jich příjezd,
krásný na ně pohled, kterak dvorem
sličné svoje prováděli koně.

Laštovice, jako by jí jezdce
nebylo, se prováděla sama.
Slušně car je uvítal, pak na to
svatebních jal rozdávat se darů:
po košilce svatům po hedbávné,
ženichovi sokola a koně,
nad to krásnou jedinou svou dceru.

I když vše tak šťastně vyřízeno,
hlasately zase ohlášeno:
„Hotovte se, svatebčané švarní!
Hotovte se, starosvate, kume!
Hotov se i ty, nevěsto naše!
Doba nám se navrátiti domů!“
Na koně tu svatebčané sedli,
nevěstu vyvedli, na kůň zvedli.
Což když uzřel had, vysoké se zdi
radosti pln lehce klouznul na zem,
Laštovice kolena se chytil,
od kolena na sedlo se vyšvih',
sedlu kolem hrušky zlaté ovil,
radosti pln Laštovici koně
carovými proháněl pak dvory,
až rozpálen proháněním prudkým
všecku dvorem rozkopal kůň dlažbu,
všecken na to Prizren kolem potlouk',
že, co caru nadělal tam škody,
za dvanáct zas let se nenapraví.

A hle divu nového! Když z hradu
vytáhli, táh' nad nimi se oblak,

ten z Prizrena, z carova to sídla,
provodil je do Budíma hradu,
ani slunce na ně nesvítilo,
aniž vlhká svlažila je rosa.

Šťastně hradu králova tak došli,
šťastně svatbu odbyli a slušně,
slavně celý týden hodovali.
Po tom každý ku domovu svému
vrátili se, krále na divanu,
hada na zdi zůstavivše příkré. —

Ženichovi sejíti se s pannou,
s čepenou když nastala mu chvíle,
na věž žínku očepenou vedli,
v nejhořejší komůrce na věži
na ustlaném loži zanechali.

A když v noci bylo o půl noci,
kterak libě na vysoké věži
manželové spolu rozmlouvají,
v dolní síni králova kdy slyší:
z dolní síně ode patra patrem
na vysokou věž až ke komůrce
k nejhořejší ona se tu krade,
zlehounka pak dvéře otevírá.
A — co vidí? Div to nade divy!
Vedle lože hadí kůže pestrá,
na loži pak mládenec překrásný,
a ten dívku obejmá milou!

Plodu každá máť se svému těší.
Popadlatě hadí tedy koži,
utíkala s věže, v oheň vrhla,
k hospodáři běžela hned králi;
„Blaze tobě, králi, mně též blaze!
Na vysoké věži teď jsem byla,
u komůrky dvéře otevřela,
div tam nade všechny divy zřela;
vedle lože hadí kůže pestrá,
na loži pak mládenec překrásný
a ten dívku obejmá milou!
Vzala jsem tu koži, v oheň vrhla!“

„Kéž by tě,“ král na to, „nešťastnice,
zmije shltla! Co's to učinila?“
A na věži už jsou spolu oba.
Než — co vidí? Mládence na loži
mrtvého, a při něm dívku krásnou,
ana s nářkem objímá milence:
„Běda mně pro jediného boha,
ježto mladá již jsem ovdověla!
Běda, tchýně, bůh to opláť tobě: —
mne's o to mé blaho připravila,
hůř jsi sobě sama učinila,
jediného syna usmrtila!“

O zbudování Skadra. 3)

Budovali hrad tři rodní bratři,
 bratři rodní Mrljavčevićové,
 i byl bratrů Vukašin král jeden,
 Uglješa vojevoda druhý,
 Mrljavčević mladý Gojko třetí.
 Budovali nad Bojanou Skader,
 budovali po tři ho již léta,
 po tři léta se třemi sty mistrů,
 ani základ z hloubi nevyzdvihli,
 neřkuli že hrad by postavili.
 Co jsou mistři za dne zbudovali,
 přes noc jim to víly pobouraly.

Tu když rok již nastával jim čtvrtý,
 s hora lesů ozvala se víla:

„Nemučič se, Vukašine králi,
 nemučič se, statků nepromrhej!
 Nevyzdvihneš, králi, základ z hloubi,
 neřkuli bys postavil kdy Skader,
 dokud jmen dvou nevynajdeš, králi,
 jmen to sličných, Stojana a Stojy,
 těmi jmeny bratra pak i sestru,
 a té věži nezazdíš je v základ!
 Jinak, králi, nevyzdvihneš základ,
 jinak Skader nikdy nedostavíš!“

Zjevení to Vukašin když zaslech',
 Desimíra zavolal hned sluhu:
 „Desimíre, hochu ty můj milý!

Dnes jsi, hochu, prostým jenom sluhon,
ode dneška miláčkem mně budeš!
Zapřáhni, jdi, k vozu tedy koně,
nákladů šest na vůz nalož statků,
putuj, synu, bílým putuj světem,
vyzvěď, synu, sličná mi dvě jmena,
sličná jmena Stojana i Stojy,
těmi jmeny bratra pak i sestru,
unes je anebo kup, jak můžeš,
a pak, synu, na Bojanu přiveď,
bychom věži zazdili je v základ;
jinak, synu, nevyzdvihnem základ,
ni do smrti nezbudujem Skader!“

Rozkaz králův Desimír kdy slyšel,
nemeškal, hned koně k vozu zapřáh',
nákladů šest naložil naň statků,
všemi světa končinami táhnul,
po dvou všude jmenech sličných pátral,
po dvou jmenech Stojana i Stojy,
nikde jich se dopátrati nemoh',
Stojana i Stojy sourozenců
v božím světě nevyzvěděl nikde.
Vrátil tedy ke Skadru se domů,
koně s vozem králi pánu odved',
odvedl i nákladů šest statků:
„Tuté, králi, koně zase s vozem,
tu i, pane, nákladů šest statků;
dvě ta jmena Stojana i Stojy
sourozenců vyzvědět jsem nemoh'!“

Vyslyšev král Vukašin tu zprávu,
stavitele povolal hned Ráda,
Rádo ihned tři sta svolal mistrů,
a jali se budovati zase.

Avšak — mistři staví, víly boří;
zdvihnout z hloubi nedají jim základ,
neřkuli pak zbudovati Skader.

A z hor zase ozývá se víla:
„Bláhový jsi, Vukašine králi,
že se moříš, statků promrháváš!
Nevyzdviheš, králi, základ z hloubi
neřkuli bys dostavěl kdy Skader!
Tři jste rodní bratří, a ve dvoře
každý z vás má milou věrnou ženu; —
která zejtra na Bojanu přijde,
k mistrům přijde, přinese jim oběd,
tu vy vemte, zazděte ji v základ,
jinak základ z hloubi nezdvihnete,
ni do smrti Skader dostavíte!“

Zjevení to král když mile zaslech',
rodných ihned zavolal dvou bratří:
„Slyšte, bratří moji, pozorujte,
z hor co právě zjevila mně víla, —
základ z hloubi že prý nevyzdvihnem,
ni do smrti postavíme Skader!
A pak víla dále ještě řekla,
tři jsme rodní bratří prý, a každý
milenou že ve dvoře má ženu;

která zejtra na Bojanu přijde,
 k mistrům přijde, přinese jim oběd,
 tu abychom zazdili prý v základ,
 jinak z hloubi základ nevyzdvihnem,
 do smrti prý Skader nezbudujem!
 Nuže, bratří, přísahajmež bohu,
 žádný z nás že nevyzradí ženě;
 ano, bratří, na náhodu dejmež,
 která zejtra na Bojanu přijde!“

I dali si bratří slovo, dali,
 ženě žádný nic že nevyzradí.

A když noc pak snížila se temná,
 k dvoru svému ubíral se Každý,
 večereři, po večeri panské
 se ženou šli v ložnici si lehnout.
 Než, — my zradě nedivme se žádné,
 když sám ruší Vukašin král víru,
 první své on ženě zradí všecko!
 „Ať se chráníš,“ dí on, „ženo moje,
 na Bojanu zejtra ať mi nejdeš,
 obědu tam mistrům neponeseš;
 neboť odtud by tě nepustili,
 věži v základ zazdili tě živou!“

Nešetří též Ugliješa víry,
 ženě svojí on i všecko zradí:
 „Chraň se,“ dí on, „ženo moje milá,
 na Bojanu ať mi zejtra nejdeš,
 obědu tam mistrům nepřineseš;

neboť odtud by tě nepustili,
věži v základ zadrželi tě živou!“

Jedin věry šetří Gojko mladý,
an ni slovcem nezmíní se ženě.

Z rána časně za jitřeny svitu
tři se zdvihli Mrljavčevićové,
na Bojanu ku stavbě se brali.

V poledne pak, kdy již byla doba,
doba byla, nésti mistrům oběd,
a jej nésti na královu došlo,
králová šla k švakrové své mladé,
k Uglješově, jí se vymlouvala:
„Švakrová má znejmilejší, pošlyš!
Mnětě nějak rozbolela hlava,
(chraň bůh tebe!) přetrvám-li, nevím;
nenesla bys oběd mistrům za mne?

A jí chytrá na to Uglješova:
„Švakrová má, králova milostná,
mnětě nějak rozbolela ruka,
(chraň bůh tebe!) přetrvám-li, nevím;
Gojkovy což abys požádala?“

Šla králova ke Gojkově mladé:
„Švakrová má nejmilejší, poslyš,
mnětě nějak rozbolela hlava,
(chraň bůh tebe!) přetrvám-li, nevím;
nenesla bys mistrům oběd za mne?“

A králově žena na to mladá:
„Švakrová má, králova milostná,
od srdce bych za tebe šla ráda,
a mně ještě děcko nekoupáno,
nevyprány ještě bílé pleny!“

A jí na to králova milostná:
„Švakrová má, jdi jen, znejmilejší,
jdi jen,“ praví, „oběd mistrům dones,
a já zatím vykoupám ti děcko,
bílé pleny vyperu ti sama!“

I šla mladá, od srdce šla ráda,
za královu mistrům nesla oběd.

A když přišla na Bojanu řeku,
milenu svou ženu Gojko uhled',
junácké mu zachvělo se srdce;
hoře jemu milé ženy mladé,
hoře děcka o měsíci jednom,
v kolébce že ubohé osíří, —
horké jemu tváří kanou slze.

Což když na něm žena mladá uzří,
cudně kročí, cudně mu se blíží,
cudně k němu přistoupivši ptá se:
„Co pak je ti, hospodáři dobrý,
že ti tváří horké kanou slze?“

A jí na to Mrljavčević Gojko:
„Zle je, věrná ženo moje milá!“

Spanilé já jablko měl zlaté,
upadlo mi, do Bojany padlo —
do smrti, ach, neoželím jabko!“

Nerozumíc jemu žena mladá,
„Pros,“ — dí — „pána boha za své zdraví,
a jablka oželiš pak snadno!“

Nad tím Gojku nepuká div srdce;
odvrátí se v stranu od ní hlavou, —
nedá mu, by na nešťastnou vzhlednul.

I přistoupí děveři tu k mladé,
děveři dva Mrjavčevicové,
za ruku ji za bělavou vzali,
staveništi do základu vedli,
stavitele Rádu zavolali,
i zavolal Ráda tři sta mistrů;
a smála se vidouc tři sta mistrů,
smála mladá, že to žert je, myslí.

I vedli ji mistři v hloubi dolů,
kamenem ji, kládou obložili,
po kolena kolem obezdili;
a smála se dívajíc se mistrům,
smála mladá, že to žert je, myslí.

Budovali mistři, budovali,
budovali dále, nepřestali,
kamenem ji, kládou obložili,
po pas zlatý kolem obezdili.

A tu, již již srdci když se blíží
 tíseň klád, tíž kamenu jí tíží,
 teprv tu, že není žertem, vidí,
 zhrozí se a úpěnlivě prosí:
 „Nechcete snad, děveřové moji,
 nechcete to zazditi mne mladou?“

Avšak marná všecka prosba její,
 děveři jí nedbají, ni slyší!

I vzhopivši nešťastná se studem
 k hospodáři obrací se žena:
 „Nedej, ty můj hospodáři dobrý,
 nedej mladou ženu svoji zazdit!
 Matince dej vzkázat mojí milé;
 u matinky mé je statků dosti,
 ona roba zakoupí či robku,
 byste za mne zazdili ji v základ!“

Avšak i ta prosba není platna.

Což kdy žena přeubohá vidí,
 žádné že již pomoci jí není,
 Rádu ona stavitele prosí:
 „Pro bůh, bratře, staviteli Rádo,
 aspoň nech, nech na prsa mně otvor,
 by mně byla prsa vidět bílá,
 synáčka až přinesou mi Jova,
 kojence bych svého mohla kojit!“

I přijal ji v pobratřenství Rádo,
 na prsa jí ve zdi nechal otvor,

by jí byla prsa vidět bílá,
synáčka až přinesou jí Jova,
kojence by ukojiti mohla.

Avšak ještě za jedno ho prosí :
„Pro bůh, bratře, staviteli Rádo,
na oči mi otvoru nech ve zdi,
na dvory bych viděla ty bílé,
synáčka kdy přinesou mně Jova,
ode mne kdy ponесou ho zase!“

I byl Rádo po vůli jí v tom též,
na oči jí otvory v zdi nechal,
na bílé by viděla si dvory,
synáčka kdy ponесou k ní Jova,
a kdy od ní odnesou ho zase. —

A tak v základ zazdili máť mladou,
základ zdvihli, Skader postavili. —

A nosili ve zlaté kolébce
rmutné matce nosili kojence ;
do téhodne synáčka kojila,
po témž dni pak duši vypustila ;
i kanula sirotčeti ještě
do roka tam odtud živná krmě.

A jak bylo, taktě po tu dobu, —
kane odtud na památku věčnou
a na zázrak matkám posílení,
jimžto mléka mateřského není.

Pirlitor.

Písmo píše Vukašin král malý;
 na Skadru je píše nad Bojanou,
 v Hercegovsko pak je vypravuje,
 na Pirlitor na hrad onen bílý,
 na Pirlitor proti Durmitoru; *)
 Vidosavě ženě Momčilově
 podtají, jak napsal, posílá je.

„Vidosavo,“ v písmu tom on píše,
 „Vidosavo, Momčilova ženo,
 v onom sněhu co tam chceš a v ledu?
 Nad sebe-li z hradu vzhůru hledíš,
 lepšího tam zřítí tobě není,
 leč bílého Durmitora vrchu
 sněhy věčně ledy pokrytého,
 v prostřed léta, tak i prostřed zimy;
 pod sebe-li s hradu dolů hledíš,
 hučí srázem Tara voda kalná
 valíc dřeva, kamení a chrastí,
 aniž přes ni mostu ani brodu,
 nic než samý bor a samý balvan.
 Momčila tož otrav vojevodu,
 buďto otrav, anebo mně vyzrad,
 přijdi ke mně na přímoří rovné,
 nad Bojanou na můj Skader bílý,
 pojmu já tě za milenou ženu!
 Královou pak slouti budeš paní,
 na vřeteno zlaté hedbáv přisti,

v hedbáví se nosit, v aksamitu,
 prošívaném drahokamy, zlatem!
 A jakýť ten nad Bojanou Skader!
 Nad sebe-li z hradu hledíš vzhůru,
 vše obrostlo olivou a fíkem,
 vinohrady všude, vonné sady;
 pod sebe-li s hradu hledíš dolů,
 zlatá všude dozrává tu pšenice,
 kolem pšenky zelená se niva,
 vine nivou Bojana se modrá,
 a v ní ryba všelijaká plove,
 kdy ti libo, bys jí okusila!“

Došlo písmo Momčilovy ženy,
 vhlédla v písmo, ihned píše sama:
 „Hospodine, králi Vukašine,
 Momčila nesnadnoť otrávití:
 při něm sestra Jevrosima jeho,
 ana panské strojí jemu jídlo,
 dříve jeho všechna jídla zkoumá,
 při něm brátrů rodných jeho devět,
 ani rudým slouží jemu vínem,
 dříve jeho z každé pijí číše.
 Momčila ni vyzraditi snadno:
 ontě drží oře Jabučila,
 Jabušila oře křídlatého,
 na něm, kam chce koli, zalétá si;
 ontě drží šavli bystrookou,
 s tou krom bohu, nikomu necouvá.
 Avšak slyš mne, Vukašine králi!

Seber, králi, seč ti možno, vojska,
přiveď vojsko na Jezero pole,
polož s vojskem do temných se lesů.
Momčilovi podivnýtě zvyk ten,
v každou boží neděli že z rána
na lov jede na Jezero pole,
a s ním spolu devatero bratrů,
dvanáctero bratrovců jde jeho
s čtyřmecitma hradu námezdníky.
V předvečer pak neděle, co přijde,
popálím já Jabučilu křídla,
zmočím krví bystrookou šavli,
slanou krví, aby zrezivěla,
z pochvy tasit Momčilo by nemoh';
tak, o králi, přemůžeš ho snadno!"

Krále když to písmo také došlo,
seznav, co mu vzkázáno je písmem,
velice se těšil, nic nemeškal,
mnohou ihned sflu vojska zdvihnul,
na Jezero pole s vojskem táhnul,
do temných se lesů vložil s vojskem.

Neděli pak v předvečer když bylo,
v ložnici šel Momčilo si lehnout,
ve měkkých tu poduškách si hověl.
Zanedlouho přišla za ním žena;
na měkké však neulehla lože,
u hlavy mu do pláče se dala.

I táže se vojevoda, táže :
„Vidosavo, ženo moje věrná,
co ti? Jaká stihá tě to nesnáz,
u hlavy tu že mně v pláč se dáváš?“

A mu ona: „Hospodáři drahý,
Momčilo, věhlasný vojevodo!
Nižádná mne nehoda nestihá;
slychám však, ač nezřela jsem nikdy,
oře prý že chováš Jabučila,
Jabučila koně křidlatého.
Nevěřím já tomu, dokud na své
na oči se nepřesvědčím sama,
bojím se však, zle ať nepochodíš!“

Byltě junák, byltě hlava moudrá,
hlava chytrá, — přece dal se přelstit.
„Vidosavo,“ dí on, „milá ženo,
starosti té zprostím já tě snadno,
neboť snadno uzříš koně křídla,
za prvního rána kuropění
do nových-li chceš se dívat stájů,
au tu mocná rozepíná křídla;
a pak snadno, ženo má, je uzříš!“

Na to usnul. Avšak žena nespí;
na poduškách leží a poslouchá,
brzo-li se kohoutové ozvou;
a jak mile první zapěl kohout,
s podušek se zdvihla, tiše vstala,

svítilnu si kradmo rozžehnula,
tuku, loje ze zásoby vzala,
dvorem do nových se stájů kradla.
A hle, pravda, Momčilo jak pravil:
rozpjál mocná Jabučilo křídla,
rozepjatá po kopyta spustil!

I natřela koni křídla mocná,
natřela je lojem a pak tukem,
zapálila mu je, popálila;
popálit co nedalo se ohněm,
ku kolenům přivázala pevně.
Ze stájů pak vešla ve zbrojnici,
Momčilovu šavli sňala se zdi,
slanou krví šavli omočila;
v ložnici se na to navrátila,
do měkkých zas podušek si lehla.

Z jitra pak když zabřeskla se zoře,
vojevoda ze snů ranních procit',
Vidosavě dí on ženě věrné:
„Vidosavo, ženo moje věrná,
podivný já noci této sen měl!
Zdálo se mi, mlha že se valí
z proklatého Vasojevská kraje,
okolo se Durmitora balí,
a mne, když jí prorazit jsme chtěli
já s devíti bratry statečnými,
s bratrovců dvanácti, s čtyrmecitma
námezdníky, v husto svoje halí.

V mlze jeden druha ztratili jsme,
ztratili, už nikdy nesešli se!“

Načež jemu Vidosava žena:
„Dobrý junák, sen i jeho dobrý!
Snové lhou, a v bohu jenom pravda!“

I vzchopil se vojevoda s lože,
z věže bílé hradu stoupí na dvůr.
Tu ho devět čekalo již bratrů,
čekalo již bratrovců dvanácte
s čtyřmectma hradu námezdníky;
vyvedla mu koně Vidosava,
vsednul naň, i vsedli na kůň druzi,
na Jezero pole jeli na hot.

Jezera však pole nedojeli,
a tu na ně hrne se již vojsko!
Což jakmile vojevoda uzřel,
po boku hned šavli chopí jilcem, —
avšak z pochvy šavli tasit nemůž,
ana v pochvě jakoby s ní srostlá!

I pobouřiv tím se vojevoda,
„Bratři,“ křikne, „hledte, bratři moji,
Vidosava zradila mne psice!
Podejte mi šavli kteroukoli!“

Ihned k němu přiskočili bratři,
nejlepší mu dali ostrou šavli.

I chopiv se šavle vojevoda:
„Bratři“, zvolá, „na obě vy křídla
vrhněte se, — a já ve střed vojska!“

I bylo tu dívati se zjevu,
i bylo tu dívati se divu,
kterak šavlí vojevoda seče,
veskrz vojska cestu sobě teše,
ještě víc, než ocelí on sráží,
Jabučilo kopyty poráží!

Avšak smutný čeká jezdce pohled; —
k Pirlitoru již kdy měří hradu,
hle, tu vstříc mu devět koní vraných,
devět koní a žádného jezdce!

To jak spatří vojevoda chrabrý,
nade bratry nade milenými
junácké mu bolem srdce puká,
ochrnulá bílá klesá ruka, —
klesá ruka, a s ní klesá šavle!

I udeří Jabučila koně,
v boky mocné ostruhu mu bodne,
na Pirlitor by s ním letěl na hrad, —
ani kůň již po vůli mu není!

I proklíná vzdorného on koně:
„Kéž tě vlci, Jabučilo, drali!
Kratochvílí — to jsi letět uměl;
dnes, kdy třeba, o život kdy běží,
oři vzdorný, na odpor se stavíš!“

A mu na to s řehtotem kůň bolným:
„Hospodine, mne ty neproklínej,
mne, Momčilo vojevodo, nehoň, —
dnes mi možné poletěti není!
Proklínej radš tu svou Vidosavu,
nebo ta mně křídla popálila,
popálit co nedalo se ohněm,
ke kolenoum pevně uvázala!
Pročež — běž, a zachraň se jak můžeš!“

To kdy zaslech' vojevoda chrabrý,
tváří se mu horké lijí slze,
s koně skočí, po třikráte vzkočí,
třemi skoky hradu zdí doskočí.

A hle — hradu vrata uzavřena,
uzavřena, kládou přepažena!

V nesnázi se vida vojevoda
Jevrosimu sestru milou volá:
„Jevrosimo, sestro moje milá,
spušť, o sestro, s vikýře kus plátna,
v hradu svém bych uchránil se soka!“

A mu na to s pláčem věrná sestra:
„Oj Momčilo, milený můj bratře,
kterak já bych spustila ti plátno,
nevěrná kdy Vidosava snacha,
snacha moje, nevěrnice tvoje,
k dveřeji mně uvázala vlasy?“

Avšak sestra srdce upřímného,
hoře jest jí bratra milného;
bolestí nehledí, vlasů nedbá,
hlavou trhá seč jí síla stačí,
od dveřeje hlavu vysvobodí,
na dveřeji vlasů černých nechá,
bílého pak popadne kus plátna,
s hradu dolů od vikýře hodí.

I chopiv se vojevoda plátna,
hradu zdi se příkrou dere vzhůru,
a jen aby do hradu již vskočil; —
aj tu letí nevěrnice, letí,
v rukou šavli ostrou přibroušenou,
plátno rázem nad rukou mu přetne.
I překotí nešťastný se junák,
hradu se zdi v příkopí se svalí.

Pod hradem tu s kyji, s buzdovany,
se šavlemi, s kopími již za ním
královo se přivalilo vojsko.
I přiskočí s oštěpem král hrozným,
v junácké mu srdce vrazí oštěp,
živé veskrz prorazí mu srdce.

A mu ještě vojevoda chrabrý:
„Ode mne ten, králi, tobě odkaz, —
nepojmi ty Vidosavu, pravím,
Vidosavu nevěrnici moji;
neboť zradí, věz, ona i tebe,

o život již připraví tě zejtra,
jako mne dnes prozradila tobě!
Pojmi raděj, králi, sestru moji,
sestru moji milou Jevrosimu;
ona tobě věrna bude povždy,
junáka ti, jako ty jsi, zrodí!“

Takto vece vojevoda chrabřý,
takto vece, se světem se loučí,
bohu chrabrou duši svou poroučí.

A hle, jedva vojevoda skonál,
hradu hned se vrata otevřela,
ze vrat Vidosava vystoupila,
Vukašina krále uvítala,
do bílé ho věže pěkně vedla,
za zlaté ho stoly posadila,
vínem, vodkou, jídly všelikými,
lahůdkami hojně pohostila.

Hradu po tom v zbrojnici se brala,
ze zbrojnice Momčilův pak oblek,
Momčilovy přinesla mu zbraně.

Hleďte, jaká však tu podívaná!
Momčilu co po kolena bylo,
Vukašinu po paty se smýká;
Momčilova čepice co byla,
Vukašinu po ramena padá,
Momčilův co střevíc ondy býval,
Vukašinu na obě dvě nohy;

Momčilův co zlatý druhdy prsten,
Vukašinu králi na tři prsty;
Momčilova šavle co kdys ručná,
na loket ji za sebou král vleče;
Momčilova prašnice co druhdy,
Vukašina div nestáhne k zemi!

A tu „Ajhle!“ král se ohlédaje,
„toť pro boha přec pro nebeského,
totě, vida, Vidosava chytrá!
Takého-li zradila junáka,
potom že prý mne ne, podvodnice!“

I zavolal posluhů svých věrných,
a ti Vidosavu popadnuli,
na ohony koňům uvázali,
koně z hradu ven do lesů hnali,
koně za živa ji roztrhali.

I rozbořil Pirlitor král po tom
slavný hrad, i pojal Jevrosimu,
Momčilovu přemilenou sestru,
na Skader ji nad Bojanou doved',
za upřímnou ženu sobě věncil.
I zrodila potomstvo mu slavné,
kraljeviče Marka i Andriju,
i stopoval Marko ujce svého,
Momčilu vojvodu věhlasného.

VIII.

LEGENDY.

Car Duklian a svatý Jan Křtitel.

Víno spolu pobratřenci pijí
na písčině kraj slaného moře;
a to jeden Duklian, ⁵⁾ car slavný,
svatý Jovan, křtitel páně, druhý.

Tu, kdy mile napili se vína,
jme se cara vybízeti svatý:
„Nuže, brachu! Hoďme sobě jednou,
jabkem já, a korunou ty svojí!“

Vskočili hned, pohodili sobě.

Hodil první svatý Jovan jabkem, —
padlo jabko do hluboka moře.
Běduje proň svatý, ruce lomí.

A car k němu s útrpností dobrák:
„Nenaříkej, pobratřence, neplač!
Na korunu dáš-li jen mi pozor,
od srdce rád vylovím ti jabko!“

Živým svatý zaklíná se bohem,
na korunu že dá dobře pozor,
aby, chraň bůh, žádný mu ji nevzal,
sám pak že ji také neodnese.
A car na to do moře se vnořil.

Ale svatý, do nebeských zatím
vzlétnuv výší, k hospodinu vstoupil,
tyto k němu pronášeje řeči:
„Věčný bože, otče nejsvětější,
mám-li tebou zaklínat se křivě?
Smím-li caru korunu vzít jeho?“

Načež jemu nebes pán i světa:
„Svatý Jene, sluho povždy věrný,
pro mne zaklínej se třeba třikrát,
mým však jmenem nezaklň se křivě!“

Sletěl svatý s nebe na písčinu, —
hle tu cara, an se z hloubi moře
k břehu dere, drže v zubech jabko! —

Pohodili sobě na to znova.

Hodil zase svatý Jovan jabkem,
jabko opět do moře mu padlo.

A car k němu s útrpností zase:
„Nic se neboj, pobratřence milý!
korunu jen když mi neodneseš,
z hloubi rád zas vylovím ti jabko!“

Živým svatý zaklíná se bohem,
po třikráte zaklíná se jemu,
korunu že zlatou neodnese,
dobře na ni že dá caru pozor.

A car na to korunu hned sundal,
sundal, i s ní čapku honem smeknul,
na kraj moře vše to pěkně složil,
za hlídače dal pak k tomu ptáče,
v mořskou tůni po druhé se vnořil.

Ale svatý za ním bez prodlení
dvanáctým zabeđnil je ledem,
v širé kolem dále moře zavřel,
korunu pak i s čepicí odnes',
na nebeské poletěl s ní výše.

Zakokrhá hlídač pták co může.
Car ve hloubi sotva že ho uslech',
vyraziti z tůně neomeškal,
a jediným hlavu udeřením
proraziltě troje silné ledy.
Vida, že je neprorazil všechny,
nemeškal a v hlubinu se vrátil,
na hlavu vzal ze dna moře kámen,
kamínek, as na tisíc ok těžký,
prorazil jím dvanáctero ledu.
Rozepnuv pak honem ta sva křídla
do letu se za svatým dal Janem,

dohonil ho šťastně u vrat rajských,
za pravou ho nohu mile popad',
a zač popad', nepustil už z rukou.

S pláčem svatý k hospodinu vstoupí
jasné nesa na nebesa slunko,
s nářkem při tom stěžuje si, kullhá,
kterak mrzce zmrzačil ho pohan.

Avšak na to nebes pán i světa:
„Nic ty, sluho, nestěžuj si věrný!
Kdo mým jmenem nakládá, jak ty dnes,
nediviž se, tak-li se mu daří!“
Tak se stalo — chvála za to bohu!

Svatý Mikuláš ochrance plavcův.

Bože ty můj milý, jest to zázrak
nevidaný posud, jenž se udál
v monastěře svatého tam Pavla!
Ustrojeny stoly jsou tam zlaty,
a za stoly řadem sedí svati;
v prvním místě hřimatel Ilija,
u prostřed pak Sava i Maria,
dole svatá Neděle i Petka.

I pronáší, zdvihnuv zlatou číši,
Mikuláš tu slávu Kristu pánu.
Avšak, hle! Jak číši zlatou pozdvih',

dřímota naň z nenadání přišla,
z ruky na stůl číše s vínem padla,
na stůl padla, přec se nerozbila,
svrhla se, a víno nevyteklo.

A svatému hřimatel tu spáči:
„Ajhle, bratře, svatý Mikuláši!
Co my dosud víno spolu pijem,
nikdy podnes nestalo se, bratře,
že by při tom někdo z nás byl zdřímnul,
neřkuli by číši pustil z ruky;
čím to tedy, bratře, ty že dřímáš?“

A procitnuv Mikuláš mu na to:
„Nekárej mne, bratře náš, Ilijo!
Dřímnul-li jsem, snem-li že jsem zaspal,
snem já tam byl, kde mne bylo třeba!
Ploulo právě tři sta kaluděrů,
vlnovitým ploulo právě mořem,
kadidla a vosku dlužnou oběť
dováželi na tu Horu Svatou.
A tu zdvihla pojednou se bouře,
z moře hlubin do nebes se dmula;
na loď vlny plnou silou hnaly,
slabá prkna, slabé plachty rvouce
roztráštěnou loď by byly strhly,
kaluděry z lodi v moře svrhly.
A tu vzkřikli vyděšení plavci:
,Ochranče náš, Mikuláši svatý,
buď kde budiž, na pomoc nám přispěj!'

I šel jsem k nim tedy, v pomoc přispěl;
 i vyvázlo tři sta kaluděrů,
 vyvázlo jest vesele a šťastně, —
 kadidla a vosku oběť dlužnou
 na Svatou teď Horu dovážejí.
 A to, proč já na chvílku si dřímnu,
 číši s vínem z ruky pustil na stůl.“

Svatá horlivost.

Pozval sobě ženců jahen Todor
 na neděli po svatém Iliju;
 na polích již dozrála mu pšenka,
 vyšel tedy s ženci v pole, žal ji.

To kdy zřely svaté ty dvě panny,
 svatá Petka i Neděle ⁶⁾ svatá,
 hořké nad tím prolévaly slze,
 do nebe hned k svatým bratřím vešly,
 velkým sobě nářkem stěžovaly:
 „Svatý Petře, svatý Pantelijo,
 hřimateli bratře náš Ilijo,
 spust, o Petře, s oblak náhlý příval,
 spust, o Panto, spust ty svoje vichry,
 udeř hromem, bratře náš Ilijo,
 ať jim voda splave, kde co žali,
 co nesplave voda, smete vichr,
 co nesmete vichr, oheň schvátí!

Zahubte tu hříšnou jejich sklizeň,
 v popel všechny obraťte jim statky,
 a pak jahna Todora ubijte,
 ubijte s ním všechny jeho žence!“

A jim na to svatí: „Nač pak bychom,
 sestry milé, zaplavili vodou,
 rozmetali vichrem, vypálili
 hromy blesky výživnou nač sklizeň,
 když jí hojně nadělil sám pán bůh, —
 nač pak v popel obrátili statky,
 když jich správně nabyl, správně řídí, —
 nač ho ubít, o němž nikdo neví,
 pak-li hřeší dnes, co za života
 vykoná on dobrých ještě skutků,
 bohu milých učiní a zbožných, —
 a proč bychom ubili mu žence,
 sousedy, jenž ze sousedské lásky
 pomáhati přišli sousedovi?“

Milosrdí nad službu boží.

Vstal jest ďakon Štěpán časně ráno,
 před úsvitem na neděli boží,
 před službami božími si přivstal;
 časně vstal a do kostela nešel,
 do polí si do oraných vyšel,
 v kyprou hrudu zlatou pšenku sije.

A tu cestou poutníci dva staří :
„Spěšno tobě, ďakone Štěpáne,
spěšno tobě žati, sluho páně!“

Načež on jim : „Dejž to pán bůh, vám pak
zdraví za spěch, poutníci dva staří!“

Načež jemu poutníci dva staří :
„Pán bůh s tebou, ďakone Štěpáne !
A však — co to děláš, sluho páně,
a co s tebou, pro boha, se děje ?
Nějakou zda nehodou jsi stížen,
či se's, muži, na rozumu pomát',
či snad boží křestanské se víry
odpřisáhnuv jsi se nepoturčil,
v neděli že boží před úsvitem,
před božími službami že vstáváš,
do kostela nejdeš, ale raděj
do oraných vycházíš si polí,
přikázáním božím povrhuješ,
v kyprou hrudu pšenku zlatou seješ?“

A jim na to ďakon Štěpán slušně :
„Pán bůh s vámi, poutníci dva staří,
ptáte-li se, rád vám pravdu povím !
Na rozumu nijak já se nezmát',
aniž boží křestanské se víry
odpřisáhnuv poturčil se, chraň bůh,
něrku-li bych přikázáním božím
povrhoval, slovo boží tupil ;

ale ovšem že mně snadno není!
Neboť, vezte, devět živím němých,
devět ve svém dvoře doma slepých,
živíme je já i žena spolu
doufajíce v boha nebeského,
hřešíme-li, že nás hříchu zproští!“

Načež tiše jeden ke druhému
poutníci dva staří: „Pojďme tedy,
ve Štěpánův dvůr se podívejme!
Uvidíme, co tam dělá žena,
uslyšíme, co nám ona řekne!“
Pozdvihli se, ke dvoru se brali.

Tu i žena časně byla vstala,
před úsvitem, před službami páně,
časně vstala, do kostela nešla,
z bílé pšenky bílou mele mouku.

A jí v dveřích poutníci dva staří:
„Spěšno tobě, ženo Štěpánova,
spěšno tobě mleti, služko boží!“

Načež ona: „Dejž to pán bůh, vám pak
zdraví za spěch, poutníci dva staří!“

Načež ženě poutníci dva staří:
„Pán bůh s tebou, ženo Štěpánova!
Avšak, co to děláš, služko páně,
a co s tebou, pro boha, se děje?“

Stížena-li nehodou jsi jakou,
 či ses, ženo, na rozumu zmátla,
 či snad boží křesťanské se víry
 odřeknuvši, jsi se poturčila,
 žes v neděli boží před úsvitem,
 před božími službami žes vstala,
 do kostela nešla, ale raděj
 přikázáním božím povrhuješ,
 z bílé pšenky bílou mouku meleš?“

A jim na to žena Štěpánova:
 „Pán bůh s vámi, poutníci dva staří,
 ptáte-li se, pravdu ráda povím!
 Nepomátla jsem se na rozumu,
 aniž boží křesťanské se víry
 odřeknuvši jsem se poturčila,
 neřku-li bych přikázání boží
 tupila, je v povržení měla;
 ale ovšem, že mně snadno není!
 Neboť, vezte, devět živím němých,
 devět v našem dvoře živím slepých,
 živíme je spolu, já a manžel,
 doufajíce v boha nebeského,
 hřešíme-li, že nás hříchu zproští!“

A jí na to poutníci dva staří:
 „Jsi-li, ženo, ty tak dobročinná,
 dej nám to své v kolébce robátko,
 jediné to svoje pacholátko,
 bychom to tvé děcko zařezali,

krve jeho sobě nachytali,
krví tobě dvorec pokropili;
kdož jsou němí, nabudou pak řeči,
kdož jsou slepí, nabudou pak zraku!“

Zarazí se žena Štěpánova,
co a kterak počít sobě, neví,
má-li to své děcko dát, či nemá;
rozvažuje, všelijak si myslí,
až pak koncem přec se rozmyslila,
poutníkům to robátko své dala.
Poutníci pak robě podřezali,
krve jeho sobě nachytali,
Štěpánův jí dvorec pokropili;
a kdož byli němí, promluvili,
a kdož slepí, nabyli zas zraku.
Poutníci však když to učinili,
pozdvihli se, ze dvora se brali.

Ale na to Štěpánova žena
ke kolébce když se obrátila,
obrátila smutná, na ni zřela,
v kolébce aj co to uviděla?
V kolébce, hle, děťátko jí sedí,
jasným okem na matinku hledí,
milým na ni úsměvem se směje.

„Chvála pánu bohu nade všecko!
živé-li to dítě mé, či anděl?
Před chvílí tu poutníci dva byli,

v kolébce mi děcko podřezali,
 krví jeho dvorec pokropili,
 a kdož byli němí, promluvili,
 a kdož slepí, nabyli zas zraku,
 a teď ono v kolébce, hle, sedí,
 směje se, a na mne matku hledí!“

A v kolébce děťátko jí na to:
 „Oj matinko, živote můj sladký,
 nejsemť žádný anděl já, matinko,
 jsem já tvoje dítě, mé srdénko;
 a nebyli poutníci dva staří,
 do dvorce jenž jsou nám zavítali,
 dva to boží andělové byli!“

Nevděční synové.

Porodila matka synů devět,
 zrodila je, odchovala pilně
 při přeslici sama na svých rukou,
 odchovala, pak je oženila.

A když mile oženila všechny,
 aj tu na ni stěžovati sobě
 zlosynové počali si nectní:
 „Pro ostudu nám ta naše matka!
 Měla by již věru čas, by odtud
 klidila se někam do hor lesních,
 kde by shtlo divoké ji zvíře!“

Mrzkou řeč tu stařenka kdy slyší,
hoře jest jí synů, hoře sebe,
tuzé nad tím bolelo ji srdce.
Svázala vše do ranečku tiše,
hůl si vzala, ku lesu se brala.

Nikdo, když se z dvorů vyklízela,
nikdo se jí neptal, nikdo nevším',
dvé jen vnučat rozběhlo se za ní:
„Kam, babičko, kam to? Vem nás s sebou
anebo se vrať a zůstaň u nás!“

Žalostné však nechtělo se matce
vrátiti se do nevděčných dvorů;
šla svou cestou, hořké slze roníc.

Nedlouho šla, hle tu z nenadání
vstříc jí z lesa svatý Dimitrije:

„Pozdrav pán bůh, staříčká matičko!
Kam pak to tak časně ráno, kam pak
s uzlíčkem tím? Proč tak hořce pláčeš?“

Načež jemu ona: „Zrodila jsem
synův devět ubohá já matka,
zrodila je, odchovala pilně
při přeslici sama na svých rukou,
odchovala, pak je oženila.
A když nejlíp jsem je oženila,
aj tu nectní stěžovati na mne

započali zlosynové sobě:
pro ostudu že jen jsem jim v domě,
a že prý už věru čas, bych odtud
klidila se do hor někam lesních,
kde by shtlo divoké mne zvíře.
Svázala jsem raneček si tedy,
vzala hůl a ku lesu se brala.
Nikdo, když jsem klidila se z dvorů,
nikdo se mne neptal, žádný nevším',
jen ta malá vnoučátka dvě, prosíc:
vezmi nás, babičko, vezmi s sebou,
anebo se vrať a zůstaň u nás!"

Čeho když jest doslech' boží posel —
„Vrať se jenom,“ prál, „babičko s bohem,
uvidíš hned, co a jak se dálo!"

Poslechla stařenka posla páně,
vrátila se ku nevděčným dvorům.

Když pak do nich vešla, čeho shlédla?
Devatero co dřív bylo synů,
devatero balvanů tam stojí;
devatero snach co bylo dříve,
devatero holých stěn je černých;
vstříc jí letí nevinná vnoučátka,
rozmilá dvě bílá holoubátka!

Bohatá Gavanová. 7)

Rozkázal jest Hospodin
třem svým milým andělům:
„Hoj, vy moji andělé,
vojvodové nebeští,
s nebes na zem sestupte,
ze suchého javora
housle sobě dělejte,
od slunéčka východu
až k slunéčku západu
jako včely po kvítí
celým světem putujte,
všecky víry zkoušejte,
všechny všudy osady,
boha-li vyznávají,
svaté jeho zákony!“

A tu andělové hned
s nebes na zem sestoupili,
ze suchého javora
housle sobě dělali,
od slunéčka východu
až k slunéčka západu
jako včely po kvítí
celým světem chodili,
všecky víry zkoušeli,
všechny všudy osady,
boha-li vyznávají,
svaté jeho zákony.

Přišli také Gavanu
bohatému ku dvoru,
přišli, když tam světili
právě boží neděli.
Stáli tu a zahráli,
stáli, stáli letní den
od rána do poledne,
hráli, hráli letní den
od rána do poledne,
až je nohy bolely
od samého postání,
až je ruce brněly
od samého hudebí
a psům sebe bránění.

I vyšla k nim Jelena
hospodyně, vyšla ven,
— před ní pyšné dvořanky,
za ní služky kráčely,
tvář ty z péří pavího
vějířem jí chladily.
A přinesla kmetice
bochníček jim spálený
v pátek zadělávaný,
v sobotu v pec sázený,
v neděli z ní vyndaný,
aniž jim ho podala,
jak se dává boží dar,
nýbrž rukou hodila,
střevícem postrčila:

„Nate, luzo chudácká!
 Jaký pak to, ďábla, bůh,
 chasu svou že doma sám
 nedovede živiti,
 a ji ke mně posílá?
 Toť já, hleďtež, v domě svém
 boha přec mám jiného;
 ten mi dvory zařídil
 nezborné jak z olova,
 a v nich stoly stříbrné — —
 hojnost statku, peníze!“

I šli dále hudcové,
 šli, potkali Štěpána,
 Gavanova ovčáka;
 prosili ho srdečně:
 „Naděl, brachu, něčehož
 pro boha nám, Štěpáně!“

A tu Štěpán na to jim:
 „Bratři milí, hudáci,
 nemámť já, ach, ničehož,
 krom jednoho jehňátka!
 Sloužil jsem já Gavanu,
 sloužil celých devět let,
 aniž dostal od něho
 leč to jedno jehňátko.
 Mlékem, co jsem vyžebal,
 jehňátko jsem vychoval,
 i nebylo na světě
 dražšího mi jehněte.

Kdybych jenom ještě měl,
od srdce bych vám je dal;
ale pastuchové je
bohužel mi ukradli!“

A tu k němu andělé:
„Zaplat pán bůh, Štěpáne!
Srdce-li, jak ústa tvá,
přijde zase, pán bůh dá!“

Tu se Štěpán obrátí,
po palouku ohlíží, —
a hle, za ním jehňátko
krásné, bílé pobíhá,
skáče, bečí, jako svou
těší jím se matičkou!

A tu Štěpán zdvihnuv je
libá jehně milostně,
tříkrát jehně políbil,
hudcům potom nadělil:
„Nate, bratři hudáci!
Budiž vám to almužnou,
mně před bohem přímluvou!“

Vzali jehně andělé:
„Naděl pán bůh, Štěpáne!“
Vzavše zas se brali dál.

A když byli k pánu zas
na nebe se vrátili

a jali se vykládat,
 co na světě spatřili,
 aj tu všecko světa pán
 mnohem líp už věděl sám
 a hned ten jim rozkaz dal:
 „Slyšte, moji andělé,
 vojvodové nebeští!
 S nebes na zem sestupte,
 bohatému Gavanu
 před dvory hned vraťte se,
 blatenským mu jezerem
 všecken statek zaplavte,
 hospodyně Jelenu
 hrdou mu popadněte,
 těžký kámen studený
 na hrdlo jí uvažte,
 k studenému kamenu
 ďábla přikovejte jí,
 ať jí vleče po pekle
 jako lodi po moři!“

Kmoch nevěrník.

Dvě jsou kmotry na cestu se daly,
 k jednomu se kmochu obě braly,
 jedna Řečka štíhlorostlá mladá,
 druhá bílé tváře mladá Vlaška,

Řečka s útlým u prsou děvčátkem,
u náručí Vlaška s pacholátkem.

Šťastně dvorův kmochových jsou došly,
slušně s kmochem zrozeňátka křtily.

Druhého pak rána za svítání,
„Kmochu,“ prála stíhlorostlá Řečka,
„jářku, kmochu, Grčičů Manojlo,
proměňme ta nevědomá dítko!
Vezmu sobě Vlaščina já kloučka,
Vlašce zaň to moje dej ty děvče!
Dvojnásobným, būhtě mým buď svědkem,
odvážím ho ryzým tobě zlatem!“

I dal kmoch, dal — bohdejž ho! — se zmámit,
křestná vlastní proměnil svá dítko.

I braly se, loučíce se s kmochem,
kmošky svojí cestou každá domů.

Tu — když Vlaška pohořím šla lesním,
v šatu jí se rozplakalo děčko.
Stavila se u prostřed s ním cesty,
rozvila mu plénky, — a tu: — „Co to?
Toť ne moje pachole! toť... děvče!“

I praštila o tvrdý jím kámen,
že píštělo jako litá zmije.
Ruce lomíc vrátila se k kmochu.

„Pro pána, pro umučena boha,
cos to, kmochu, činil, bezbožníku?
Křtěnce svého prodal's podvodkyni
za Jidášův peníz, podvodníku!“

A jí na to on, synáčka svého
na kolenou maje jediného:
„Ne tak, kmoško má! Jsi na omylu!
Nikdy čeho jsem se takového
nedopustil! Dopustil-li, kmoško,
ať ten z krve, z masa mého není!“

I šla Vlaška, šla s kolébkou prázdnou,
zarmoucená k dvorům svým se bere. —

Druhého pak dne hned za svítání
na koníka Manojlo si sednul,
za Řečkou jel, slíbeného zlata
za křtěnce by jemu odvážila.
I vážila Řečka jemu zlato,
dvojnásobně mu ho přivážila,
on je sebrav k domovu zas měřil.

A když pustým pohořím jel lesním,
hle tu vstříc mu skokem černé jehně!
Zří je, měří, spustí, zastřelí je,
sleze s koně, stáhne zvěři rouno,
rozdělá si ohně, upeče ji,
sedne potom pod strom ku obědu.

Nasytiv se kýtou jednou zadní
schoval druhou koni do pytlíku,
vsednul zase na kůň a jel domů.

A když dvorův už byl nedaleko,
hle, tu vstříc mu hospodyně věrná
skormoucená celá, uslzená.

„Co to, milá ženo moje věrná?
Jaká se ti nehoda to stala,
pláčem že mne vítáš, bědováním,
kdežto domů přináším ti zlato?“

Jemu na to ona ruce lomíc:
„Běda tebe, běda zlata tvého!
Sotvas odjel, v náručí mně dítě
na černé se jehně proměnilo,
proměnilo, s rukou seskočilo,
cvalem, skokem v lesy uskočilo!“

Což kdy slyšel Grčíců Manojlo,
což kdy slyšel, posměch z ní si strhnul:
„Jel jsem lesem, ženo, krásným lesem,
aj tu vstříc mně také černé jehně!
Zřel jsem, měřil, spustil, zastřelil je,
stáh' mu rouno, rozdělal si chrástím
v lese oheň, upek' je, a s chuti
obědval, — však jedinou jen kýtu! —
a co zbylo, nesu, ženo, tobě!
Hle, tu pytel! Sáhni veň a najdeš!“

Sáhla žena, do pytle si sáhla,
 kýtu z něho jednu povytáhla;
 podivná to, přežalostná kýta, —
 přežalostná kýta — — dětská noha!

A tu ona: „Muži nešťastníku!
 Za křtěnce jsi svého přijal zlato,
 bez potomka nyní budeš za to!“

Chválen budiž bůh, jenž takto soudil!

Pokání země Indie.

Bože milý, jaký zjev to divný!
 Hřímá-li, či země se to třese?
 Čili moře na břehy to bije?

Nehřímá, ni země se to třese,
 ani moře na břehy to bije, —
 ve statky se světa dělí svati,⁸⁾
 svatý Petr s Mikulášem svatým,
 svatý Jovan se svatým Ilijou,
 a pak s nimi svatý Pantelija.

K nim tu vstoupí blažená Maria,
 s bílé tváře horké slzy roníc.

Jí se táže hřímatel Ilija:
 „Sestro naše, blažená Maria,

odkud k nám se beřeš, kde jsi byla,
a jaká to dála se ti nesnáz,
bledou tváří že ti slze kanou?“

A jim na to blažená Maria:
„Bratří moji, boží andělové,
kterak, ach, bych slze neronila,
z Indie kdy přicházím, z té země,
z Indie, ach, zlopověstné země?
V Indii se hříchy dějí hrozné!
Tamtě nikdo nekoří se bohu,
svatým žádná nevzdává se úcta,
služeb božích neslouží se žádných;
rodičů tam neposlouchá dítě,
nad dítětem rodičové nebdí;
slova starců neváží si mládež,
staří mládež jenom k hanbě vedou;
tamté bratr sestru ohavnostem,
děveř snachu, kmotr kmotru učí;
tamté bratr na souboj zve bratra,
kmoch sám k soudům potahuje kmocha
svatebního a křestného také;
tamté souseď souseďa nešetří,
a druh druha prozrazuje Turkům!“

A jí na to hřimatel Ilija:
„Sestro naše, blažená Marie,
neplač, sestro! Slze s tváře utři!
Půjdem k pánu bohu do divanu,
poprosíme světa pána, sestro,

by nám v moc dal, hříšný lid ten tamo
všeljakou navštíviti mukou,
zdaby zase navrátil se k bohu!“

I šli k pánu bohu do divanu,
modlili se do tří dnů a nocí,
modlili se, domodlili se ho,
i dal v moc jim, hříšný lid ten tamo
všeljakou navštíviti mukou,
zdaby zase navrátil se k bohu.

A jakmile vůli páně znali,
nemeškali, Indii hned zemi
zlopověstnou zkoušeti se jali;
hromy svatý Eliáš ji bije,
blesky, žáry blažená Marie,
vichry na ni Pantelejmon pustí,
archanděl pak Míchal bóry kruté.
I trvala do roka ta trýzeň,
hříšní však se nevrátili k bohu.

I šel tedy Petr svatý vrátný,
se svatým šel Tomášem i Pavlem,
nebes klíče, pečeť oblak vzali,
sedmero všech nebes uzamknuli,
na oblaka pečeť přitisknuli,
s oblaků by deštní vlaha žádná,
tichá žádná nepadala rosa,
plodů aby nerodila země,
ani hroznů, ani zlatých klasů,

aby lidé hříšní nesklízeli,
ani co by na ty boží služby
třeba bylo bělavé té pšenky,
třeba bylo ruměného vína.
I rozžehnul slunko nad to pán bůh,
aby plálo co horoucí oheň,
by se lidu v lebce spálil mozek,
skály suchem pukaly a hvozdy,
luhy suchem prahnuly a louky.
I rozstoupla na tři lokte vůkol
na prach vyschlá země černá v šíři,
za živa že lidé propadali,
jezdcové se bořili v ni, koně.
I trvalo vše to do tří roků,
hříšní však se nevrátili k boku.

I zdvihnul se tedy svatý Sáva,
sněhů svých a krutých spustil mrazů.
I padalo sněhu od Dimitra
od svatého do svatého Jiří,
a pak zase od svatého Jiří
do Dimitra, bez ustání, stále,
že nebylo místa sněhu prázna,
a svět jako v závoj šedý halen.
Neoralo v polích, nesilo se,
nebahnily ovce, nejehnily,
louka ladem, stáda lehla hladem,
ulétla, kde která byla včela.
I zavřel pak ještě k tomu brody
Mikuláš jim na tři lokte ledem,

i zhas' pán bůh na ponebí měsíc,
 s černou tmou mor na zem poslal černý,
 s povětrí že padali tím morem
 ptáčekové a na pozemí lidé,
 staří, mladí, co se milovalo,
 náhlou smrtí rozvedeno bylo,
 a to všecko zase do tří roků.

Tu, kdož zbyli, ze hříchů se káli,
 v pokoře se pána boha báli,
 svatým dlužnou úctu prokázali,
 k službám božím řádně docházeli.
 A dal pán bůh jim to požehnání,
 v Indii by nemrzlo, ni sněhu
 padalo, leč o jednom dnu v roce.

I panuje v Indii té zemi
 od té doby boží zákon správný:
 rodičelů poslouchají děti,
 a nad dětmi rodičelé bdějí;
 slova starců váží sobě mládež,
 a ji za to k cnosti vedou staří;
 sestry šetří bratr, snachy děveř,
 kmocha kmotra v úctě má a v lásce;
 v souboj bratr nevyzývá bratra,
 ani před soud pohání kmoch kmocha, —
 se sousedem v míru žije souseď.
 Bože milý, nad vše tobě chvála,
 nechť, jak bývalo, už nikdy není!

Převozníci duší.

Prostřed ráje převzácný
roste strom olivový.
Krásně kolem šíří se
větví jeho stříbrné,
z větví bujně vyráží
houšť zlatého lupení.
Pod tím stromem postýlka
kvítím pěkně postlaná,
a nejvíce basalkou,
vonnou štěpnou růžičkou;
na ní otec, strážce náš,
dřímá svatý Mikuláš.

A tu svatý Eliáš,
přímluvčí nebeský náš,
vstoupiv k němu „Vtávej!“ dí,
„pomalu je, bratře, čas,
podívat se na horu,
tuto naši lodičku
dopraviti přes vodu.
Z onoho tam na ten svět
převezeme dušičky!“

A jemu ten otec náš
strážce svatý Mikuláš:
„Nech mne, nebes vojvodo,
klidudárče Ilijo !

Což pak nevíš, dnes že je
boží svatá neděle,
kdežto nic se nedělá,
jenom křtí a oddává,
tváře jen se umyjí,
hnědé vlasy česají,
a kdež, jako na zemi
odpočívá zeměsyn,
andělové na nebi
také odpočívají?“

Načež jemu strážce náš
zase svatý Eliáš:
„Vstávej, nebes vojvodo,
vstávej přece, Nikolo,
nahoru ať spolu jdem,
dušičky ty převezem!
Třeba klid byl nedělní
na nebi jak na zemi,
přece bohu líto všech
bloudících je duší těch,
any klidu žádoucný
převozníka čekají,
kdež on za tím hoví si
na posteli nedělní!“

Na to otec strážce náš
nic už neřek' Mikuláš,
z ustlaného lože vstal,
s Eliášem v tu chvíli
nahoru se odebral.

Vypravili lodičku,
dopravili přes vodu,
z toho světa na onen
všecky duše převezli. ?

Nekřtěnec.

Z večera se děcko narodilo,
na úsvitě nebožtíkem bylo.

I šlo děcko, k nebes vratům přišlo:
„Otevř, nebes vrátný, vrata ráje!“

„Neotevru; pachole jsi malé,
nerozumné, a přec prohřešilé!“

Jemu na to pacholátko malé:
„Nerozumné jsem, ne prohřešilé!
Z večera jsem já se narodilo,
na úsvitě nebožtíkem bylo,
a je v pustém lese těžké křtění,
kdežto kněze ani kmotra není,
a tam kde mne zrodila matka,
zastihla i v lese mne hodinka!“

A děfátku na to nebes vrátný:
„Jdi, děfátko, odtud onou stranou,
a tam najdeš praménky tři chladné!
Z jednoho se vody chladné napij,
z druhého se vodou chladnou umej,
z třetího si vody chladné naber!“

Chladná, co se napiješ jí, voda,
ona bude matčinou ti krmí;
chladná, co se umyješ jí, voda,
ona bude matčinou ti slzou;
chladná, co si nabereš jí, voda,
to tvé křtiny, — tou do ráje vyjdeš!“

Matka svatého Petra.

Do ráje šel sluha svatý Petr,
za ním vlastní matka jeho stará:
„Počkej, synu, počkej! Půjdu s tebou!“

„Nemůžeš, má matko, se mnou jíti;
neboť cizí předivo kdys předla,
vždydys ho sobě kousek podržela,
a pak bohu křivě přísahala,
ze svého žes ještě k tomu dala!“

Do ráje šel sluha svatý Petr,
za ním vlastní matka jeho stará:
„Počkej, synu, počkej! Jdu já s tebou!“

„Nepůjdeš ty, matko moje, se mnou;
neboť, když jsi cizí tkala plátno,
vždy jsi sobě kus ho ponechala,
a pak bohu křivě přísahala,
ze svého žes ještě k tomu dala!“

Do ráje šel sluha svatý Petr,
za ním vlastní matka jeho stará:
„Počkej, synu, počkej! Půjdu s tebou!“

„Nepůjdeš ty, matko stará, se mnou;
na zástavy když jsi půjčovala,
soběs vždycky věci zadržela,
a pak bohu křivě přísahala,
nezkráceně žes je navrátila!“

Do ráje šel sluha svatý Petr,
za ním vlastní matka jeho stará:
„Počkej, synu, v ráj ať vejdu s tebou!“

„Nevejdeš, má matko, v ráj ty nikdy;
neboť když jsi víno prodávala,
do vína jsi vody nalévala,
a pak bohu křivě přísahala,
že jsi pravé víno natočila!“

Do ráje šel sluha svatý Petr,
za ním vlastní matka jeho stará:
„Počkej, synu! V ráj mne s sebou vezmi!“

„Nevezmu tě, matko moje, s sebou;
neboť když jsi mouku prodávala,
popelé jsi v mouku nasypala,
a pak bohu křivě přísahala,
nádavkem žes ještě k tomu dala!“

~~~~~

Sestry svatého Petra.

I šly milé Petrovy dvě sestry,
bratra svého Petra poprosily:
„Dej nám, Petře, od ráje dej klíče,
blažené ať uvidíme duše!“

I dal Petr od ráje jim klíče,
aby duše uviděly v ráji.

I šly zase, bratra poprosily:
„Otevř, svatý Petře, vrata pekla,
proklaté necht uvidíme duše!“

I šel svatý Petr, otevřel jim,
a hle, v pekle proklatců tré mladých,
jednomu z nich ruka do ramene,
druhému až k očím hlava hoří,
třetí všecek živým ohněm plane.

A tu sestry: „Čím to, svatý Petře,
čím se, bratře, proti pánu bohu
prohřešili ti tři mladíkové,
jednomu že do ramene ruka,
druhému až k očím hlava hoří,
třetí všecek živým ohněm plane?“

A jim na to svatý nebes vrátný:
„Jemuž ruka do ramene hoří,
na matku a na otce ji pozved’;

jemuž hlava plápolá až k očím,
 ten svou vlastní hříšně pojal kmošku;
 ten, jenž všecek živým ohněm plane,
 na poctivou pannu nalhal pomluv!“

A svatému na to Petru sestry:
 „Poslyš, bratře, poslyš, svatý Petře!
 Ten co ruku na rodiče pozved',
 polovic bys moh' mu slevit ohně;
 nebo, třebať ruce na ně pozved',
 proto přec jich nedotknul se ještě!
 Ten, jenž vlastní svoji pojal kmošku,
 ulevit i drobet moh' bys jemu!
 Tomu však, jenž v pomluru dal pannu,
 abys ohně dvakrát tolik přidal!“

Legendy marianské.

1. Zvěstování.

Sen všech panen nejčistší ten snila,
 od srdce že strom jí roste krásný,
 všecku zemi přesahuje šířkou,
 k nebes báni dosahuje výškou.
 Což nevědouc jak si vyložiti,
 k svatému se Vasilovi brala,
 Vasila se bratra snažně ptala:
 „Přepodivný, Vasile ó bratře,
 přepodivný sen já na dnes snila,

od srdce mně krásný strom že roste,
všecku zemi přesahuje šířkou,
k nebes báni dosahuje výškou,
cože sobě vyložiti nevím!“

Načež sestře bratr svatý Vasil:
„Sestro moje, nejčistší ty panno,
netěžko ti sen ten vyložiti!
Strom ten, jenžto od srdce ti roste,
Kristus syn jest boží, jehož zrodíš;
všechn svět že přesahuje šířkou,
to že svět jím blažen bude všecek;
k nebes báni že dosáhne výškou,
to že k otci s země pak se vrátí!“

2. Narození Krista.

Sen přesvatá matka boží snila,
bezhříšná že syna porodila,
hříšné země slavná spasitele.

Když dosnila, slunka zář již hřála,
a rodička boží cudná vstala,
do rumunských hor se odebrala;
hory všechny, doly obcházela,
na hoře až k stádu ovcí přišla,
Simeona pastuchu tu našla.

A tu k němu pozdravujíc ona:
„Pomáhej ti, Simeone, pán bůh!“

Seber klestí, dříví naštípejte,
 na výši dva ohně rozdělejte,
 pod zvonem pak ločovce zabijte,
 plesejte a radujte se všickni —
 syn vám zejtra narodí se boží!“

Simeon což pastucha kdy slyšel,
 do lesa hned do husta si vyšel,
 dříví štípal, klestí, kde co, nabral,
 pode zvonem ločovce pak zaříz',
 nade dvěma ohni mile upek'.

Po soumraku, noc pak když se tměla,
 panenská, hle, rozvila se nádra,
 rodičce se v náruč spustil Kristus.

Simeon což pastucha kdy spatřil,
 zrozence vzal ihned přeslavného,
 do lupení vinul bukového.
 Z rána pak kdy slunko zasvívalo,
 k nádrům syna matka panna vzala,
 s ním se vroucně pomírobožila. 9)

3. Křest Kristova.

Putovala panna nejsvětější,
 širým světem putovala božím,
 u náručí syna Krista svého,
 spasitele, Ježíše milého,
 s křtitelem až shledala se Janem.

A tu k němu panna nejsvětější:
„Vzhůru, kmotře Jene, půjdeš se mnou!
K Jordanu se beřme spolu k řece,
Ježíše nechť syna mého křtíme!“

Ihned spolu na cestu se dali,
k Jordanu, k té řece, putovali.

A tu Janu, když chtěl Krista křtiti,
strachy z rukou na zem padla kniha.

Tázala se panna nejsvětější:
„Co ti, Jene? Jaký na tě strach jde?“

„Jak by na mne kmotříčko, strach, nešel,
když se Jordan, jako zděšen, staví,
nemožno v něj ponořiti křtěnce;
hory kolem v rovinu se kácí,
a nad námi — vzhledni jen, kmotříčko —
samo nebe na čtvero, hle, puká?“

Avšak na to panna nejsvětější:
„Nic ty toho nestrachuj se, kmotře!
Neboť Jordan — ten nám neděsí se;
vody jen to sbíhají se jeho,
dychtíce se posvětití Kristem!
Hory kolem v roveň nekácí se,
Kristu ony pánu jen se kloní!
Aniž nebe na čtvero to puká,
andělé to jen si otvírají,
Kristovu by dívali se na křest,
s nimi bůh sám na východě ze vrat.“

Načež knihu křtitel svatou zdvihnul,
 Krista pána, křtěnce svého, pokřtil,
 dřív on Krista, a pak Kristus jeho.

I z té doby nastala křest svatá
 z božího nad světem smilování,
 na blaho nám a na věčnou spásu.

4. Matka boží a spasitel.

Slze roní matka boží
 pro syna, jež napadnuli,
 by jej k soudu krutě hnali,
 odsoudili, křížovali.
 Pro syna plač, matko, svého, —
 věkové proň plakat budou!

I když o tom hlas jí došel,
 na zem svatá matka padla,
 studený pak kámen vzala,
 sladká prsa rozbila si,
 zlaté vlasy trhala si.

A v tom světitel k ní Jovan
 přistoupiv, ji skromně prosí:
 „Nech, o matko svatá, pláče,
 a hled' spíše srdci svému
 odolati žalostnému,

bys, o matko, vzchopila se,
černým šatem pokryla se,
bychom sobě pospíšili,
syna tvého uviděli; —
neboť slyšet hluk již lidu,
a tamtudy Ježíš půjde!“

Cože jedva vyslyšela
svatá matka, vzchopila se,
ulicí si pospíšila,
aby syna uviděla.

A syn boží ještě nešel.
Ale jeho čekajíce
Marie tři jsou tu blahé,
jedna Maria Magdalena,
druhá Maria Jakubova,
třetí matka Josefova.

A k nim s pláčem matka boží:
„O Marie, sestry moje,
viděly jste syna mého,
Ježíše to miléného?“

A jí na to tři Marie:
„O matinko boží svatá,
viděly jsme syna tvého,
v haleně když červené ho,
v košili když skrvácené
k soudu hnali, kleli, bili,

jedni mečem, druzí bičem,
třetí pěstí v tvář i v hlavu,
a jak zle s ním nakládali,
a jemu se posmívali:
„Vždyť jsi z rodu Davidova!“
a on jim neodpověděl,
před se jenom na zem hleděl!“

Cože jedva uslyšela
matka svatá, na zem klesla.

A přistoupiv k ní tu zase
svatý Jovan, snažně prosí:
„Nech, o matko boží, pláče,
a hled spíše srdci svému
odolati raněnému,
bys, o matko, vzchopila se,
černým šatem pokryla se,
bychom času nemařili,
k Pilátu se obrátili!“

A když k Pilátovi přišli,
svatého tu Petra našli,
k němuž s pláčem matka svatá:
„Bratře milý, svatý Petře,
neviděl jsi syna mého,
spasitele Krista svého?“

A jí na to svatý Petr:
„O matinko boží, svatá,
syn tvůj v domě u Piláta,
a já zde ho u vrat čekám!“

A v tom Jidáš přitočiv se:
„Jdi! Tvá všechna prosba marna!
Syna tvého já jsem prodal!“

A mu na to matka svatá:
„Klid se, prokletý, klid od nás!
To když mínils učiniti,
proč ubohés matce neřek'
nebo některé tu z Marjí,
abychom sem byly přišly,
svaté masti opatřily,
synu nohy pomazaly,
sebe z hříchů vyprostily?“

A v tom Krista vyvedouce
plna ran a zkrvácena,
židé z domu vyskočili,
kříž naň těžký naložili,
kříž naň naloživše práli:
„Hle, Ježíši, kříž tvůj! Nes jej,
neboť na něm tobě umřít!“

I vzal Kristus pán, vzal na se
kříž, a krácel mlčky před se.

A tu k němu přistoupivší
se slzami matka svatá:
„Pusť mne, synu, pusť, můj žale,
pomohu ti kříž tvůj nésti!“

A jí na to Ježíš Kristus:
 „Nechtěj toho, matko milá,
 sám já kříž ten ponesu si!
 Těžší jsou mi slze tvoje
 než pod křížem muky moje,
 bolnější ty žaly tvoje,
 než ty na něm hřeby moje!“

A pak ještě Jovanovi:
 „O Jovane, bratře milý,
 tobě matku odevzdávám!
 Mdlá-li padne, pozdvihni ji,
 žízniva-li, napájej ji,
 a zlační-li, dej jí krmě,
 nahá-li je, ošacuj ji!“

Takto pravil, a šel na smrt
 vyprostit nás všechny z hříchů.

5. Rány a muky Kristovy.

Šla světem rodička boží,
 šla, hledala syna svého,
 a když našla syna svého
 Krista pána, prála jemu:
 „O Ježíši, synu sladký,
 křestané, hle, mnou tě prosí, —
 rač jim hříchy prominouti!“

A jí na to Ježíš Kristus:
„Nepros za ně, matko milá,
neboť kterak prominout jim,
když jsou horší nad pohany?
Pohané mnou povrhují,
ale se neproklínají;
ranami neklnou mými,
mukami umučenými: —
a ti, jenž se křesťany zvou,
proklínají, zaklínají!
A když duší svou se klnou,
jako by mne trním bodli;
ranami když krvavými,
jako by mně rány rvali;
mukami když mučenými,
jako by jim přitížili!
Nevěříš-li, matko milá,
pozdvihni jen hedbáv čistý,
na má kolena se dívej,
uvidíš pak rány moje!“

Což když matka přebolestná
učinila, rány zřela,
z očí hned jí slza tekla,
před synem ubohá klekla:
„Běda, ach, o synu žalů,
běda tebe matce tvojí!“
Rány jemu zulíbala,
slzemi je vymývala,
šátečkem pak utírala.

---

6. Vdovice v pekle.

Roste v ráji stinný javor, roste,
pod ním panna seděla Maria,
z ráje dolů dívala se v peklo,
dívala se, vdovu jednu zřela,
jak jí zmije černé oči pije,
zmije druhá kol se hrdla vije.

Uzřela, a s žalem jí se ptala:
„Oj pro boha, vdovo přebohá,
proč ti zmije černé oči pije,
druhá kolem hrdla se ti vije?
Čím pak, ženo, hřešilas tak těžce?“

A jí vdova s pláčem, utrápená:
„Pán bůh s tebou, nejsvětější panno!
Tážeš-li se, pravdu já ti řeknu!
Proč mně zmije černé oči pije,
druhá kolem hrdla se mně vije?
Po třikráte, věz, jsem provdala se,
prvním sňatkem ke starému tchánu,
ku staříčké tchýni dostala se.
Ty jsem hladem mořila a žíznil,
až je na smrt umořila oba.
Druhým sňatkem k jedinému bratru,
k jediné jsem dostala se sestře.
Bratr sestry nade vše si vážil,
a já oba rozvedla je na smrt.

Třetím sňatkem k nedospělým dítkám,
k výrostkům jsem dostala se ke třem.
Ty jsem hladem, žízní, zimou, bitím
trýznila a utrýznila všechny!“

A jí na to nejsvětější panna:
„Není divu, ženo, že tak zkoušíš!
Byť i tchán a tchýně prominuli,
prominuli sirotkové tobě,
na věky přec bratr ne a sestra!
Tchán a tchýně staří byli lidé,
na obtíž jim života snad zbytek;
v dětském-li pak sirotkové věku
odemřeli, života ty znoje,
světa aspoň nepoznali bídy!
Žes však s bratrem rozdvojila sestru,
nejsvětější porušilas pásku,
jíž sám pán bůh srdce lidská pojí, —
sourozenců obapolnou lásku!“

7. O syka.

Aj na hoře na prostranné
sklenuto tam mnoho bání,
sklenutá tam svatá církev;
v církvi dva tam pěvci pějí,
Mikuláš a Petr svatý,
dvě jim sestry odpěvují,
Andělína a Maria; —
matka boží poslouchá je.

Kolkolem tvor všechen umlk',
stromoví po horách všechno;
osyka jen štěbetavá
neumkla, šepce pořád.

A tu boží roditelka
s nevolí ji zaklínajíc:
„Každý strom plod' plody svoje,
ty jen budiž neúrodná,
chvějící se v zimě v letě,
šeptajíc i v parném tichu,
ani vánek když se nehne!“

8. Marie, dobroditelka lidu.

Modlila se panna nejsvětější:
„Kijavetto, ¹⁰⁾ svaté moje místo,
hospodinem založené samým,
propůjč jednou tajné své mně klíče,
ponebeských klíče oněch výšin
a podzemských klíče oněch hlubin,
podzemské bych uzamknula hloubky,
ponebeské odemknula výše!
Na moři pak hájila bych plavce,
rolníka na poli snaživého,
poutníka na cestě hladového,
ovčáka na horách pečlivého,
v osadě sedláka trápeného,
v domě hospodáře bedlivého,
křestana, kde který, upřímného!“

Nalezení kříže.

Víno pije Konstantin car mocný
v Cařihradě, ve proslulém městě,
ve dvoře tam ve svém panovnickém;
s ním dva pijí světitelé boží,
svatý Petr s apoštolem Pavlem.

A jich car tu Konstantin se táže:
„Kde pak asi, hodnostové boží,
kde pak jsou ty naše svaté kříže?“

Načež jemu světitelé boží:
„Velmožný ty care Konstantine,
kříže naše v hebrejské jsou zemi
u proklatce cara hebrejského!
Pročež, care, pozdvihni své vojsko,
do země s ním do hebrejské vtrhni,
zem hebrejskou, care, mečem popleň,
mečem popleň, živým žárem vypal,
krále soka hebrejského zatkni,
všelikou ho mukou muč a trýzni!
Avšak ztuhlý ve své víře Hebrej;
duši spíše pustí, nežby, care,
posvátné ty naše vydal kříže!
Pročež, mocný Konstantine care,
ve dvory mu zápalníky pošli,
králové nechť jedináčka vezmou,
před královou ohně dvoje rozžhou,
mezi ohně jedináčka metnou,
aby vzcíknul jako lítá zmije.

Každěť matce dítě její milo;
mučíš-li je, mučíš s ním i matku.
Ona pak ti svaté kříže vydá!“

Této car kdy vyrozuměl řeči,
nemeškal, hned vojsko všecko pozdvih',
do země s ním do hebrejské vtrhnul,
zem hebrejskou mečem všecku plnil,
mečem plnil, živým ohněm páčil,
krále soka hebrejského zajal,
všelikými mukami ho mučil,
přerazit mu ruce dal i nohy,
vytrhat mu zuby, obě oči.
Ale vše to soka nezkrátilo;
neboť ztvrdlý ve své víře Hebrej
duši raděj umučení pustí,
nežby kříže posvátné kdy vydal.

Poslal tedy králové hebrejské
ve dvory car zápalníky svoje.
Od prsou ti matce děcko vzali,
před ní dvoje ohně rozžehali,
mezi ohně děcko pověsili, —
dítě vzcíklo jako lita zmije.

Což hebrejka zpropadlá kdy zřela,
s pláčem caru ku nohous se vrhla,
ruce, nohy, šatu lem mu líbá,
černou zem, již noha jeho šlape:

„Velmožný ó care Konstantine!
 Vznešený ó care Konstantine!
 Sprost mi dítě ohňů, a kde vaše
 posvátné jsou, pak ti řeknu, kříže!“

Pootvívá ústa, aby řekla,
 a car kyne rukou zápalníkům,
 odnit děcko od ohňů jim velí.
 Avšak vidouc děcko ohňů prosto,
 podlá přec nic neříká hebrejka.

Zplanuv car teď sám co živý oheň
 „Blíže,“ velí, „dejte děcko ohňům!“

Blíže ohňům děcko pověsili,
 — děcko vzcíklo jako hadík v žehu.
 Což hebrejka zpropadlá kdy zřela,
 s pláčem caru ku nohoum se vrhla:
 „Velmožný ó care Konstantine,
 milostný ó care Konstantine,
 sprost mi dítě ohňů, a kde vaše
 posvátné jsou, vše ti řeknu, kříže!“

Odňali pak od dvou ohňů děcko,
 a hebrejka počne vypravovat:
 „Vidíš, care, Odžubar tam horu?
 Vojsko zdvihni, tam k té hoře táhni,
 se zhora ji rozkopej až dolů,
 kamene až dokopáš se tvrda;

kámen rozraz, a pak pod kamenem
zlatých křížů zjeví se ti množství,
jichž hebrejští nakuli dle vašich,
by nebylo rozeznati pravých!“

Nemeškal car, s vojskem vším se pozdvih',
k Odžubaru hoře s vojskem táhnul,
se zhora až dolů horu zkopal,
kamene až dokopal se tvrda;
kámen rozbil, a hle pod kamenem
zlatých tu se křížů jeví množství,
jichž hebrejští nakuli dle našich,
by nebylo rozeznati pravých.
Zlaté kříže vojínové vzali,
Konstantinu donesli je caru,
mezi nimi rozezná-li pravé.

I vzal kříže Konstantin car mocný,
jedny kříže po druhých vzal zlaté,
na kameni na tvrdém je zkoušel.
O kámen jak křížem poudeřil,
na něm jeden po druhém se rozstřísk';
a kdy kříže přinesli mu pravé,
o kámen i jimi poudeřil,
a tu rozbil na kusy se kámen!

Co kdy spatří Konstantin car mocný,
„Tyto,“ praví, „jsou ty svaté kříže!“
Kloní jim se, líbá svaté kříže, —
po něm všechno líbalo je vojsko.

A tak dobyv křížů našich svatých,
zdvih' zas vojsko Konstantin car mocný,
s dobytými kříži táhnul domů.

Skvěli pak tam křížové se svatí,
pokud zemi Konstantin car vládnul;
hříšné zemi krásně posvětili,
křesťanstvo vše blaze osvětili.
A kdy cara nebylo již, za ním
carova šla se světa Helena,
tu ty kříže na nebesa vstoupily,
a z té doby onomu tam světu,
jako slunko tomu světu, svítí.

Car Konstantin hříšník.

Slaví hody Konstantin car mocný,
na Jiřího na den hody slaví;
hody slaví, stoly troje staví,
jeden stůl, ten ze samého zlata,
druhý stůl, ten ze samého stříbra,
třetí stůl, ten z dřeva růžového.
Za stolem, co ze samého zlata,
za tím sedí dvanácte vladyků,
s nimi čtyři patriarši staří;
za stolem, co ze samého stříbra,
za tím sedí tři sta kaluděrů;

za stolem, co z dřeva růžového,
za tím sedí mladých tři sta žáků,
mezi nimi samouček jeden.

Zdvihnuv se tu se zlatého stolce
vkročí vladař, od stolu jde k stolu;
a když k stolu přišel ke zlatému,
za nímž sedí dvanácte vladyků,
s nimi čtyři patriarši staří,
pokorně tu před nimi se kloní,
všecek skroušen takto jich se táže:
„Pánbůh s vámi, dvanácte vladyků!
Zdrávi buďtež, čtyři patriarši!
Zdali byste věděli mně rady,
— neboť zla jsem dopustil se hříchu,
rukou svou se rodiče dotknuv —
jak bych z hříchu očistil se toho?“

Na to jemu dvanácte vladyků,
s nimi čtyři patriarši staří,
zákonů dle božích neradíce,
po vůli spíš caru býti chtějíce:
„Snadná tobě, caři Konstantine,
snadná, naše koruno, ti rada!
Shotoviti korun drahocenných
ze samého zlata dej a stříbra,
drahokamem vyložených, šestnáct;
z těch, o caři, každému vladyce,
každému dej patriarchu jednu.
Tím se nejlíp hříchu svého zbavíš!“

Dále kráčí Konstantin car mocný,
a kdy k stolu přišel k stříbrnému,
za nímž sedí tři sta kaluděrů,
pokorně i před nimi se kloní,
všecek skroušen takto jich se táže:
„Velebníci, tři sta kaluděrů!
Zda vy byste věděli mně rady,
— neboť zla jsem dopustil se hříchu,
rukou svou se rodiče dotknuv —
jak bych z hříchu očistil se toho?“

A tu jemu tři sta kaluděrů,
zákonů dle božích neradice,
po vůli spíš caru býti chtějí:
„Snadná tobě, caři Konstantine,
snadná rada koruno ti naše!
Třemi sty se nadacemi upiš,
každému z nás, slavný care, jednou,
založ nad to, velký klášter zdvihni,
bychom vhodně přebývat v něm mohli.
Tím se nejlíp hříchu svého zbavíš!“

Kráčí dále Konstantin car mocný
a kdy k stolu k dřevěnému přišel,
za nímž sedí tři sta mladých záků,
mezi nimi samouček jeden,
pokorně i před nimi se kloní,
všecek skroušen takto se jich táže:
„Synové vy moji, tři sta záků,
zda vy byste věděli mně rady,

— neboť zla jsem dopustil se hříchu,
rukou svou se rodiče dotknuv —
kterak hříchu hříšník bych se zbavil?“

Mlčí žáci, nešpetne z nich žádný.
Jen ten mladý samouček jeden
nezalekle ujímá se řeči,
po vůli ač mocnému ne caru,
svatého přec božího dle práva:
„Snadná,“ vece, „caři Konstantine,
snadná tobě, koruno, jest rada!
Jdi a vystav z louče sobě chýši,
natři lojem, ponatři ji smolou,
v ní pak, mocný vladaři, se zavři,
v ní se zavři, ze čtyr stran ji podpal,
od večera do rána nechť hoří.
Zdráv a živ-li přebudeš v ní, caři,
tehdá vyjdeš hříchu toho zbaven!“

Radě této car když porozuměl,
rozmrzel se, rozhořčil se tuze;
sroubit velel z louče ihned chýši,
vně i uvnitř lojem natřít, smolou,
žáčka do ní samoučka hodit,
zapálit ji se čtyr stran dal kolem; —
od večera hořela až k ránu.

Z rána pak, když den už svítal bílý,
přivstav sobě Konstantin car mocný
vyšel z hradu, k chýši šel se dívat.

V údolí však místa když byl došel,
chýši kde dal vystavěti z louče,
uzavřít v ní samouka žáka —
hle, tu chýše v popel všecka lehla,
u popele žáček samouček,
v rukou drží žaltář knihu svatou,
a z ní k bohu pobožně se modlí!

Což když spatřil Konstantin car mocný,
s úžasem se divu tomu divil,
kterak žáček nezahynul v žáru.
Sroubit z louče chýši hned dal novou,
natřít lojem, napustiti smolou,
v chýši vešel, sám se v chýši zavřel,
v ni se zavřev, z čtyř stran zapálil ji; —
od večera hořela až k ránu.

Z rána pak, když den už svítal bílý,
přivstal sobě žáček samouček,
vyšel v pole, k chýši šel se dívat.
A když místa v údolí byl došel,
car kde chýši vystavět dal z louče,
a sám sebe do té chýše zavřel —
hle, tu chýše v popel celá lehlá!
Ohlíží se po popeli žáček,
hledá cara, nenajde ho nikde,
až ku konci v popeli ho shlednul
s očistěnou z všeho hříchu rukou,
s očistěnou z hříchu, posvěcenou.

Co se caru ruka posvětila,
 mnoho jí car skutků dobrých činil,
 hladem mnohých nasycoval mdlících,
 žízní mnohých napájel prahnoucích,
 bosých obul, nahých ošacoval,
 k chudým bedliv přihlížel a k bídným,
 začož navždy ruka jeho svatá.

M o m í r.

Zdvihnul car se Štěpán srbský mocný,
 s Prizrena se zdvihnul, hradu slavná,
 do Velezkých nad Vardarem řekou
 do pohorských lesů na loň táhnul,
 sám devátý s osmerem vezírů
 a s desátým s Todorem vezírem.
 Do patnácti do dnů lesem honil,
 a tak tomu šťastný chtěl již osud,
 neulovil srnce ani laně,
 ani zvěře sebe menší drobné,
 a když, nechav honu, pak se vrátil,
 ve zeleném houšti robě spatřil
 do vinného listí zavinuté,
 vinným révím kolem ovinuté,
 letorostím, by mu v oči slunce
 nepálilo, lupenatým skryté.

I bylotě caru přepodivno,
 odkud děcko v lesech těchto temných;

nelidskou-li omrzelo matku,
 ana v tom je opustila houští,
 čili křtěnce pohodila kmoška,
 by jej našel, pokřtil, obdaroval,
 čili horské zanesly sem víly.
 Čekal tedy letního tu půl dne,
 k roběti-li přihlásí se někdo;
 a když nikdo nehlásí se k němu,
 aniž koho vidět ani slyšet,
 Todorovi: „Sesedni teď“, — velí —
 „sesedni teď s koně hrdinného,
 ono v houšti ohledej mi robě;
 pachole-li, na koně mi podej!“

I sesednul s koně Todor vezír,
 nalezence ohledával v houšti;
 a když caru vůlí boží dáno,
 na štěstí že ono pacholátko,
 na hnědouše caru pánu podal;
 z rukou jeho v záhyb pláště svého,
 v pravý, car ho milostivě přijal,
 třikrát na tvář políbil, a v šátek
 v hedbávný pak opatrně svinul,
 k ňadrům schoval jak své vlastní dítě:
 „Blaze mně a pánu bohu díky,
 an to syna mně, a Grozdianě,
 touživé mé po bratru dcerušce,
 z nenadání nadělil jest bratra!“
 Ke svému pak dvoru táhnul dále.

U dvora tu ode dávna zvykem,
hospodář když car se vrátí domů,
že nevyjdou sluhové vstříc jemu,
koně by mu drželi, ni služky,
leč milostná hospodyně sama.
Vyšla tedy carova Roksana,
v ústret caru pánu dnes i vyšla:
„Zdráv buď, caři, — vítej hospodáři!
Šťastný-li byl lov, a hojná kořist?“

I dal na to car jí pacholátko,
i vzala je ze carových rukou,
do zástěry do hedbávné vzala,
velice se jemu radovala:
„Blaze mně a pánu bohu díky,
lepšího jsem nepřála si lovu!“
Pod hedbávným provlékla pak pasem,
by jí robě bylo, jak by byla
pod svým vlastním nosila je srdcem;
vykoupala, pěkně ustrojila,
načež ke křtu nalezence nesla
ke svatému Archandělu ve chrám,
křestným otcem Todora mu zvala,
ten v křtu svatém spanilým pak jmenem,
nalezencem Momírem je nazval.

I chovala carova pak robě,
chovala je jako svoje vlastní,
milovala, opatrovala je.
I dařil se nalezenec, dařil
jak na těle tak na duši krásně.

Od rána oč vzrostl do večera,
ještě jednou do rána rost' tolik ;
rozumu co přibylo mu přes den,
ještě jednou tolik zase přes noc,
tak, že dospěv patnáctého roku
bujným vládnul koněm, zbraní lesklou,
lépe jiných ve třicátém roce,
a car pán, kam jel a kudy chodil,
vonnou jako kytici tu jarní,
pro honos jej všude s sebou vodil,
prání jemu neoslyšel žádné.

Což jakmile vezírové zřeli,
velice mu toho záviděli ;
o květné když bylo o neděli,
u Todora podtaji se sešli,
sestoupivše sobě stěžovali :
„Tot' přec malá pánu bohu chvála!
Od malička upřímně my caru
dvorujeme do stáří a pilně,
sšedivělý vous nám visí po pás,
a milosti nepoštěstilo se
dodvořit se takové nám po dnes,
v jakou Momír, ono pacholátko,
nalezenče ono od včerejška,
u vzácného vloudilo se cara!
Hanou nám to na kolena stará!
Pročež, — což abychom nalezence
caru pánu nějak zohydili,
proti němu cara popudili?“

A jim na to Todor vezír — (hlavať
schytralá, a kum on pronevěrný!) —:

„Bratří milí, osm vás vezírů,
po spáse-li duše nic vám není,
snadno caru milce zohyždíme,
proti němu cara popudíme!
Přede hodem božím velkonočným
vzkříšení až odbudeme páně,
z chrámu páně na to vystoupíme,
každý vás necht do dvora do svého
na večeri jednoho zve strážce,
a já k sobě carova miláčka.

Ve dvoře mém u večere slavné
tříletým pak přisloužím mu vínem,
sedmiletou opiju ho vodkou;
opilého na to do carova
odnesu jej dvora, Grozdianě
do ložnice přemilené sestře;
na to lože, na němž ona dřímá,
zdřímnulé ho vložím do náručí.
Každé sestře milený jest bratr,
Grozdianě Momír nade všecko;
přilne k němu ona, obejmě ho!
O hodě pak velkonočným božím,
služby když se slavit budou ranní
a tu doba blahověstí líbat, —
ohledne car v pravo se i v levo
po Momíru, aby s ním je líbal,
a miláčka neuhlídá v chrámě.
Zaň tu boží já políbím písmo,

a když z chrámu vystoupíme na to,
a car po něm tázati se bude:
,Rci, Todore, sluho můj, kde Momír,
ve chrámě že nebylo ho vidět?
U tebe byl na večeri včera;
nepřepájels ruměnným ho vínem,
že ho vínem rozbolela hlava,
do chrámu že přijít s tebou nemoh'?'
tu vás čtvero bohu přísahajte,
čtvero na to duši zaklínejte:
,Ontě u své sestry, u Grozdanky,
miluje ji, líbá, obejmá!'
Tím ho caru pánu zohydíme,
proti němu cara popudíme!“

A před hodem božím velkonočním,
vzkříšení když odbylo se páně,
z chrámu vezírové vystoupili,
po jednom po strážci na večeri
do svého si dvora každý pozval,
a Momíra Nalezence Todor.
Ve dvoře tu u večere slavné
hostu svému Todor přisluhuje,
tříletým mu přisluhuje vínem, —
strojené je víno všelijakým
pro uspání kořením a nejvíc
omamným tím těžkým vlčím mákem,
by jím Momír Nalezence usnul,
svátečního slunka východ krásný,
velkonoční zaspal služby ranní, —
sedmiletou ještě nad to vodkou.

I opíjí vínem se i vodkou,
o sobě že neví, Momír mladec,
opojiv se, o Todora kuma
omámenou opírá si hlavu.
I tu mladce v náručí vzal Todor,
do carova dvora mile odnes',
Grozdianě do ložnice sestře,
na témž loži, na němž ona dřímá,
zdřímnulého do náručí vložil.
Každé sestře milený jest bratr,
Grozdianě Momír nade všecko, —
i přilnula k němu, objala ho.

Za nedlouho, — kohoutové pěli,
na klapačku žáci udeřili;
kněži k službě svaté přistoupili,
páni, s carem v čele, ve chrám vešli,
služby ranní slavně odbývali.
Když pak líbat blahověstí bylo,
po Momíru pohleděl car v pravo,
pohleděl car v levo, by s ním líbal;
k stolu páně přistoupil tu Todor,
písmo boží políbil zaň s carem.

Po službách pak velkonočních ranních
ze chrámu kdy páni vystoupili,
před chrámem si k zlatým stolům sedli,
Todorovi car tu vezírovi:
„Aj, Todore, kde že pak náš Momír,
ve chrámě že nebylo ho vidět?

U tebe byl na večeri včera; —
 nezaplavil's rudým snad ho vínem,
 že ho vínem rozbolela hlava,
 že nám ve chrám dostavit se nemoh'?"

A tu na to caru Todor vezír:
 „Ctěný caře, slunce naše jasné,
 Momíra-lis neviděl v chrámě,
 uvažovat, ctěný caře, račiž,
 Momíra že ve dvoře svém chováš
 s Grozdianou, — sestru ovšem s bratrem
 a že Momír — miluje Grozďanku!“

A car zděsen jemu: „Zmlkni, sluho,
 na věčné kéž umlknul bys věky!
 Lež je, co tu pravíš, — pouhá lež to!
 Za živa nechť od kostí mně těchto
 odrou maso, zdaří-li se komu,
 Momíra bych s Grozdianou rozved'!
 Brat a sestra oni, dítko moje!“

I tu vzkřiklo osmero vezírů,
 čtvero křivě přísahajíc bohu,
 čtvero strašně zaklínajíc duši:
 „Ano, svědčiž bůh i duše její,
 ano, care, svědčiž den nám dnešní,
 tak jest, budiž úmrtí nám spasné!“

I rozsoptil srbský car se Štěpán,
 krutým hořem horké slzy roně,
 na sobě šat všecken zlostí rozdral:

„Ó Momíre, kytice má krásná,
 ó Momíre, láska má nešťastná —
 bolno mně tě ztratit — přece musím!“

I pokynul pochopům hned dvěma:
 „Běžte, pochopové, neváhejte!
 Grozdianě do ložnice vražte,
 Momíra se Nalezence chopte,
 do zelena do sadu ho vedte,
 na olivě na oné tam plané,
 suchem sešlé, po troje už léto
 bezlisté a bezkvěté, — oběste!“

I běželi pochopové hbití,
 Grozdianě do ložnice vtrhli; —
 a tu Momír na sestřině loži,
 vedle něho Grozdiana sestra
 basalkovým bratra mileného
 ovívajíc proutkem usnulého,
 z omráčení zlého by se vyspal.
 I vrhli se naň dva pochopové,
 na krk bílý hodili mu léčku.

Což jak sestra zřela Grozdiana,
 vzpiští bolem jako zmije litá,
 ruce lomíc klesá na zem černou.
 I procitne vyburcován Momír,
 otevírá oči, kolem hledí;
 pochopů dvě nad sebou tu shledne,
 za boží je smilování prosí:

„Pro boží, ach, smilování svaté,
 přenáhle mne nevražděte, bratří,
 k caru dřív mne k otci mému vedte,
 ať z úst otce svého mileného
 přece zvím, čím zhřešil jsem mu tolik,
 ukrutnou tak že mne tresce smrtí,
 smrtí tresce na boží hod tento,
 kdežto bratří všichni moji druzí
 vzkříšení se těší spasitele!“

Pochopové jsou, přec milosrdní,
 v oči vstoupí lítosti jim slze.
 Nad mladíkem jsou se ustrnuli,
 k otci pak ho, k caru pánu vedou.

A kdy k caru přivedli ho k pánu,
 v náručí se caru vrhá Momír,
 hedbávná mu s pláčem líbá ňádra:
 „Světly caři, caři otče milý,
 čím já tobě prohřešil se, otče,
 že mne, otče, krutou trestáš smrtí,
 smrtí trestáš na hod boží tento,
 kdežto bratři všichni moji druzí
 vzkříšení se těší spasitele?
 Čím jsem, otče, prohřešil se tobě?“

Mlčí car, jen tiché slze roní.
 „Oj Momíre,“ dí pak s bédováním,
 „oj Momíre, kytice má krásná,
 oj Momíre, láska má nešťastná,
 bolno mně tě ztratit — přece musím!“

Za živa nechť od kostí mně těchto
 odrou maso, já-li — já-li tebe
 rozvádím to s Grozdianou sestrou!
 Brat jste vy a sestra — dítko moje!
 Oni jsou to, devatero ono
 vezírů mých sluhů, ani svědčí,
 Grozdianu že miluješ sestru!
 Oj Momíre, kytice má jará!“

Načež caru otci vece Momír:
 „Celýť tomu, otče milý, měsíc,
 milenou co neviděl jsem sestru,
 leč až včera ve zeleném sadě,
 s děvčaty kdy trhala si kvítí,
 s třímecitma družičkami, otče!
 Potkali jsme zahrady se u vrat,
 červenou já růžičku dal sestře,
 basalky mně proutek ona bílé,
 a z milosti jeden tak druhého
 dařili jsme, — jakož brat a sestra,
 na milosti důkaz, ne na hanbu!“

Ještě málo — a již car mu věřil.
 Však, hle, s křikem vezírů tu devět:
 „Slyš, ó bože, slyš! Viz všecken sbore!
 Jednomu car věří pacholeti,
 a vezírům nám ne devateru,
 sšedivělý vous jimž visí po pás!“

Váhá car, — než nelze mu již jinak.
 Obrací se, pochopím pak kyne:

„Jděte! Na vyschlou jej na olivu
pověstě tam v sadě! — Jděte — jděte!“

I odvedli pochopové mladce.
A on jim: „Ó v bohu bratří moji,
v bohu bratří, pochopové mladí,
doveďte mne k carové matince,
nechť odpustí starosti mně, muky,
starosti ty, když mne kolébala,
muky všechny, ježto zakusila,
než, ach, milostná mne odchovala!“

A nehledí drátové již jeho,
do zelených do sadů ho vedou,
na olivu na onu tam planou,
suchem sešlou, po troje už léta
bezelistou, bezekvětou, věsí.

Ze dvora to nezahlednul nikdo,
leč jediná Grozdiana sestra,
ona s věže dívala se na sad,
a kdy, co se děje, uviděla,
s bílé tváře slze utírala,
s věže dolů k matince se brala.

„Ustroj, milá matinko, mne, moje,
oblekni mne co nejlépe můžeš;
jsou dnes hody velkonoční krásné,
děvčata mě do kola dnes zvaly!“

I svolila máti tomu ráda;
na oddavky jako by to bylo,
co nejlépe muž, ji vystrojila.

Avšak nejde žalná Grozdiana,
mezi dívky, mezi družky nejde;
hedbávnou podtají stužku vezme,
do sadu se pod olivu béře.

Na olivě bratra když tu zřela,
roníc horké slze na drn sklesla,
vedle bratra na to vlastní rukou
na větev se oběsila sama,
v umírání bratru milenému
kolem krku bílé ruce vila. — —

Netrvalo dlouho, vzešel úžas,
vzešel pokřik carským z toho dvorem,
Roksaně i carovně v síň vtrhnul:
„Zlé ti hody, carová Roksano!
O děti jsi připravena obě, —
oběšení Momír i Grozdana!“

I vyskočí se vzkřiknutím bolným
hospodyně všecka poděšená,
k caru ihned hospodinu běží,
k nohoum se mu s nářkem vrlhá velkým:
„Proč, o caři, jasné světlo světa,
obě dvě proč usmrtils mi dítě,
nadějně to naše omlazení,
překrásné to naše potěšení?“

A car na to, z manželčiny řeči
zvědév s hrůzou, že i Grozdiany,
že i dcery milené už není:

„Neusmrtil já jich,“ zvolá, „ženo,
usmrtilo devatero ono
vezírů je, sluhové mi věrní!“

Načež caru ona: „Světly caři,
koruno ty světa zasvěcená,
buďto usmrť devatero vrahů,
nebo smrt dám já též sama sobě,
na olivu oběsím se onu
podle dítek našich sama třetí!
Neboť vidět nemohu a nechci
světem chodit blaha mého vraha!“

I nemůž car, nemůže již jinak;
devateru kyne drábů mladých,
na zelené na oné tam jedli
proti chrámu arciandělově,
devatero vezírů všech na ní
pronevěrných oběsit jim velí.

Sám pak na to s carovou se vzchopí,
i jdou spolu do zelena sadu,
oželit jdou nebohých svých dítek,
ku olivě k nešťastné tu stoupí.

A hle zázrak nad zázraky všechny!
Oliva, hle, vyschlá omladnula,
zeleným se listím přioděla,
květem bílým krásně ověncila.
Svěceny jsou caru děti obě,

s bratrem sestra, s Grodzianou Momír,
svěceny jsou láskou bohu milou,
svěceny jsou milostí nevinnou!

I šli odtud, k zelené šli jedli;
a hle, jedle bez jehličí, uschlá, —
devatero na jedli vezírů
zčernalých, a — ze všech nejčernější
vezír Todor, kmoch to pronevěrný!
Pod nimi se země rozsednula.

I pokynul pochopům car sluhům,
pochopové vrahy s jedle sňali,
v bezdno země rozsedlé je svrhli:
„Zmiziž, křivdo, s povrchu zemského!“

I pochoval car dvě děti milé,
mnoho za ně rozdával pak statků,
Momíru bor štihlý, Grozdianě
popínavou na hrob sadil révu.
I vine se réva kolem boru,
sestrina co ruka kolem bratra.

Svatý Simeon.

Živil král jest na Budímě hradu
od malička do odrostu děvče;
a neživil, by vdal za jiného,
živil dívku, pro sebe ji choval.

A byt král ji, nevšak ona krále,
a byt dívky vezírů si přálo,
agů mnoho, za žádného nedal,
mermomocí za manželku pojal.

Zanedlouho, v třetím po tom roce,
mezi nimi octnulo se děcko;
a kdy matce protiví se, děcko
nemilené chovat, opatrovat,
v košíčku je bílou zavinula,
blahověstí knihu k tomu dala,
v olověnou skříni zabeďnila,
do siného moře pohodila:
„Unes, moře, s povrch země křivdu!
Horší, kdo ji chová, než kdo plodí!“ —

I vstal starý kaluděr, vstal z rána,
k studené šel ke Dunaji řece,
z Dunaje šel nabrat sobě vody,
by se umyl, pánu bohu modlil.
I hodila náhoda se starci,
vyhozena na břeh valem vody
že tu v písku olověná skříně.
Zvedl skříní, tuše, že v ní poklad,
do kláštera s sebou domů odnes'.
A jak skříní olověnou odemk',
hle tu v skříní robátko je mužské,
sedmidenní pacholátko útlé!
Vyňal robě z olověné skříně,
ku křtitelně do kostela dones,

pokřtil, ve křtu krásné mu dal jmeno,
Simeonem zval ho nalezencem.
Avšak děcko na kojení nedal,
v klášteře je ve své celi choval,
při cukru sám vychoval i medu.
A kdy děcko do roka byl choval,
ono jako jiné o tři roků;
a když děcko do tří roků choval,
ono jako sedmileté jiné;
a kdy děcku sedm bylo roků,
ono jako o dvanácti jiné;
a kdy hochu dvanáct bylo roků,
ontě jako o dvacíti jiný.
I bylo se Simeonu divit,
kterak dobře čet' a znal se v knihách,
žádného se v čtení nebál žáka,
ni starého učitele svého,
kterak dospěv koně, dospěv braně,
koněm vládnout, lesklou uměl braní!

Jednou z jitra, — o neděli bylo, —
vyšli žáci, z kláštera si vyšli,
všelijakou hrou si pozahráli,
skákali a kamením házeli;
výše zkákal Simeon než všichni,
dále házel kamením než všichni.

Toho jemu závidíce žáci,
„Simeone“, rouhati se jali,
„Simeone, nalezenče jeden,

a vždyť nemáš plemene ni rodu,
nevíš, odkud pocházíš, ni čí jsi,
an tě našel v olověné skříní
hegumen náš u Dunaje kdesi!“

I šel mládec, z rouhání se rmoutě,
do kláštera do své cely zašel,
blahověstí do ruky vzal knihu,
čet' v ní, hořké slze při tom cedil.

A tu starý k němu vstoupí otec.
„Synu můj“, se táže, „Simeone,
ze všech žáků ty můj znejmilejší,
co tě rmoutí a proč slze roníš?
V klášteře zda nelibo již tobě?“

Načež starci hegumenu mládec:
„Hospodine, hegumene otče,
v klášteře mně milo; avšak, otče,
klášterští se rouhají mně žáci,
že prý nemám plemene ni rodu,
nevím, odkud pocházím, ni čí jsem,
tys prý v písku u Dunaje řeky
v olověné kdes mne našel skříní!
Nuže, otče hegumene, poslyš,
jediného znáš-li boha, vyslyš,
bělouše mi toho svého propůjč,
šíra světa končiny bych projel,
dozvěděl se, z jakého jsem rodu,
z daremného pocházím-li někde,

čili z rodu šlechtného, ctného;
ne-li, — v tichý skočím raděj Dunaj!“

Bolno mládce hegumenu starci,
an jak syna miluje ho svého.
„Simeone“, dí mu, „dítě moje,
tak je tomu, kterak žáci praví!
Já jen choval, odchoval jsem tebe,
roditelém tvým, mé dítě, nejsem!
Pročež, synu, bělouše ti půjčím,
sedlej si ho, s bohem naň si vsedni,
košilku též bílou s blahověstím,
podle tebe jež se našlo v skříní,
s sebou vezmi, a pak širým světem
od hradu jeď k hradu, rozhlížej se,
roditele kde bysi své našel!“
Ihned oblek junácký mu přines',
s tisícem dal dukátů mu měšec,
i vsed' mládec na bělouše koně,
do světa se na výzvědy pustil.

I jel mládec širým světem bílým,
všemi světa projížděl se konci,
od hradu jel k hradu, všude pátral,
roditele dopátrat se nemoh'.
A kterak se dopátrati koho,
po němž ani jak se ptáti nevíš?

A když let již devět tak byl bloudil,
a již na rok na desátý došlo,
„Marno vše!“ tu junák sobě myslí.

„Roditele nenajdeš už nikdy
Vrátíš tedy do cely se raděj!“
Zatočil pak koněm ke domovu.

Jednou z rána, slunko krásně hřeje,
Budímu se jezdec blíží hradu.
Spanilejší nad každou on dívku,
hrdě pod ním bělouš koník skáče,
z jasna sám on zpívá sobě hrdla.

I uzřela s Budíma ho hradu,
uzřela ho králova Budímská,
služky ihned hbitě zavolala:
„Jdi, má služko, s hradu hned běž dolů,
na bělouši hrdého zdrž jezdce,
vyřiď, že ho králova zve paní,
ráda že by s ním si promluvila!“

I běžela služka s hradu dolů,
na bělouši jezdce zadržela:
„Zve, junáku, králova tě paní,
ráda že by s tebou promluvila!“

I zatočil běloušem hned junák,
královskému hradu vejel ve dvůr,
bělouše dal hbitým držet sluhům,
ke králové sám pak v síně vešel.
Před královu když pak mile vstoupil,
smeknul slušně, poklonil se pěkně,
s uctivostí pěkně pozdravoval.

Králova ho vlídně uvítala,
milostivě k němu promluvila,
za strojené stoly posadila,
lahůdkami všelikými, vínem,
medem, vodkou, hojně častovala, —
s něho při tom oka nepustila.

A nebylo dávno, co král umřel,
na Budímě na tom hradě po něm
hospodyně pozůstala vdovou.
Sjížděli se za ní vezírové,
agové a jiní páni mnozí,
aniž by kdo z nich se byl jí zlíbil.
A hle dnes, — tu po Budímě městě
pojednou jde královnin ten rozkaz:
„Kdož jste za mnou přijeli, vy páni,
spanilejších nad vás že již není,
vezírové, agové vy všichni,
pod Budímem dostavte se hradem!
Pohodím já hradu se stěn jabkem,
zlatým jabkem, hledět na vás budu!
Kdo z vás jabko to mé zlaté chytí,
za toho já králova se provdám!“

I sjelo se na to provolání,
ihned sjelo šedesát se reků,
mezi ně šel Simeon též mládec.
A když mile pod hradem se sjeli,
pod hradem pak všichni sestoupili,
králova tu na věž vystoupila,
věži s výše jabkem pohodila.

Aj, jaké tu o jablko draní!
A nechytil jablko z nich žádný,
leč ten cizí, předskočiv vše, mládec!
Jabko chytil, — ihned sňatek slavil. —

V krátce po tom, v třetím bylo témdni,
pozdvihnul se Simeon, jel na lov,
doma nechav hospodyní samu.

A kdy doma králova je sama,
do ložnice přestýlat jde lože.
A jak lože přestýlá, a na něm
přehazuje podušky hedbávné,
pod nimi, hle, košilenka bílá,
a v košilce zavinuta kniha!
Košilenku králova jak zřela,
do srdce jí bodlo jako střela;
a v košilce jak tu knihu zhlédla,
strnula, a jako stěna zbledla:
„O můj bože, a já nešťastnice,
kterak jsem se prohřešila těžce!“

A kdy z lovu Simeon se vrátí,
ve výklenu králova, hle, sedí,
před ní kniha je, v ní ona hledí,
na ni těžké slze horké cedí.

Cože mládec Simeon kdy vidí,
s koně skočí, do výklenu spěchá:
„Jaká to, o milá ženo moje,

jakátě to kniha, v ni že hledíš,
na ni těžké slze horké cedíš?
Podej, sám ať nahlédnu v ni, ženo!“

I podala králova mu knihu,
ještě víc se při tom rozplakala:
„Simeone, osude můj smrtný,
na zlo hrozné po rodu svém pátrals,
na hroznější na Budím ses dostal, —
za manželku vlastní matku pojals!“

Zvěst tu strašnou Simeon kdy doslech',
slzami mu zalily se oči;
vzal pak knihu blahověstí, vzal ji,
ruku líbal královně své matce,
na dvůr ven šel, na bělouše dosed',
do kláštera zarmoucen jel všecek. —

Klášteru pak jezdec kdy se blíží,
zdaleka už hegumen ho poznal,
— zná on koně svého, zná ho dobře,
zná miláčka Simeona žáka! —

Z kláštera mu vestříc stařec vyšel:
„Simeone, milený můj synu,
kudys bloudil, kdes to, synu, meškal,
takou že se nevracíš mně dobu?“

A sesednuv s koně nalezenec,
hegumenu uklonil se otci,
ruce, lem mu šatu skromně líbal,
s pláčem velkým k ňadrům se mu vrhnul:

„Běda mně, ach otče, běda, běda!
Slovem jedním ze všeho se vyznám; —
zhřešil jsem, a prohřešil se těžce,
v manželství svou vlastní jal jsem matku!
Možno-li ti, z takového hříchu,
možno-li mne rozhřešiti, otče?“

A mu starec: „Není možno, není,
rozhřešiti z takého tě hříchu,
neboť matka nad vše synu svata!
Ale věž dám zbudovati pevnou,
z kamene ji zbudovat dám, synu,
jí tě spustím na dno, dvéře zamknu,
do siného moře vhodím klíče.
Ve věži té, synu, tam tvůj pobyt,
a bude tam voda po kolena,
žába, had a ještěr po pás tobě!
Klíče z moře vrátí-li se, synu,
hříchu svého zproštěný ty budeš!“

I dal stařec zbudovat věž pevnou,
věži na dno Simeona spustil,
klíče hodil do siného moře. —

I minulo roků po tom devět,
a kdy na rok šlo již na desátý,
na moři jsou rybářové pluli,
zlatoploutvé ryby ulovili,
do kláštera hegumenu nesli.

I vzal rybu stařec, přijal od nich,
rozřezal ji, a — hle — v rybě klíče!
A v tom stařec ruku boží viděv,
nemeškal, šel, věži dvéře odemk'.
A hle, věži na dnu vody žádné,
s vodou zmizel ještěř, had i žába,
a věž všecka ozářena září,
a za stolem Simeon v ní zlatým
s blahověstí knihou v rukou sedí,
v knize pilně čte, k bohu se modlí.
Rozhřešen on, hříchu všeho zproštěn,
na nebesích bohu pánu svěcen!

I šli o něm hlasové, šli světem,
i sešlo se kněžstva množství valné,
i činili veliké tu bdění,
v blahověstích knihách pilné čtení,
po tři dni a noci pomodlení,
by jim kázal, kam by přál si, svatý.
I přál sobě na svatou on horu
v slavný onen Vilindar¹¹⁾ tam kostel.
A jak sobě přál, tak učinili;
na tu Horu Svatou přenesli ho,
v kostele tam Vilindaru slavném
posvěcence uložili v bohu.
Blažen, zprávu tu kdo pozoruje,
vida světce, při něm obětuje!

Vilindar.

Procházeli dva se panošové,
 Stambolem se procházeli městem,
 jeden Omer-Čehajićů paša,
 a s ním druhý Čuprilićů vezir,
 procházeli, porozprávěli si.

A tu, „poslyš,“ Čuprilićů vezir,
 „poslyš,“ dí, „Omere-Čehajićů!
 Vyhlíd' já jsem překrásnou ti kořist,
 klášter onen slavný pokraj moře
 Vilindar tam na té Svaté Hoře!
 Aj, jaký to klášter, chvála bohu!
 Zakryt všecek klenutím jest zlatým,
 pokryt všecek perlemi a stříbrem;
 jako zlaté jehlice jsou věže,
 ze samého zlata dvéře, sloupy,
 samé zlato obrazy a kříže!
 Při něm tři sta jesti kaluděrů
 a jim správcem mníšek jakýs Sava,
 mimo ně pak pět set mladých žáků,
 jižto s hlavou nekrytou jim slouží.
 A což, pašo, kdybys teprv věděl,
 co tam stříbra zádušního, zlata!
 Na tu Svatou Horu tedy žoldán
 s třemi vojska tábory ať táhne,
 Vilindar jim vyplení ten klášter,
 obrazy a kříže všechny zlaté
 sebere a cirkve všečen poklad,

na ručnice přepálí a šavle,
kaluděra poturčí pak Savu,
velikým ho učiní vezírem,
poturčí s ním tři sta kaluděrů,
v osadnictví Savovi je zavdá,
poturčí s ním pět set mladých žáků,
za komonstvo ku dvoru mu přidá,
poturčí pak klášter všecek s chrámem,
přemění jej na mečet, pak při ní
pandurům ať strážnici dá zřídit,
panduři by hlídali mu ráju!“

A mu na to Omer-Čehajíců:
„Na to, bratře, ani nemysli si!
Před tím jsou i žoldanové byli,
ale chrámů nikdy neplenili,
nebo jich se dotknout rádno není,
ano by se prolomilo nebe,
na zem s něho kamení se ssulo,
bez počtu by pobýlo nám Turků.
A pak onen mníšek, onen Sava,
nenít jako ledakterý mníšek!
Jeť on správce obezřelý, chrabrý,
na vysokém hnědouši zná jezdit;
a co pod ním tři sta kaluděrů,
ozbrojení na obranu chrámu
proti Turkům šavlemi jsou všichni!
A zda-li pak povážils, vezíře,
jaký jest ten svatohorský klášter?
Nad hvězdy jak dennice se třpytí,

tak báh jeho mezi hrady svítí;
s báně v dáli zlatý prapor vlaje,
pod ním ležet černého zříš zmaje,
pod ním leží, ke Stambolu číhá
vždycky hotov pohliti Turky!“

Myslí jeden, kořist že je jista,
myslí druhý, že je nebezpečna;
svadili se, k žoldánu se brali,
náhled každý svůj mu vykládali.

Slyší žoldan, zda co řekne paša,
naslouchá, co k tomu poví vezír;
pašovou pak řečí povrhuje,
vezírovu sobě oblibuje,
tábory hned vojska troje zdvihne,
na Horu jim v čele Svatou táhne,
pod Horou si polem s nimi lehne,
polem jedva lehnul, bez prodlení
do kláštera posly kvapné pošle,
bez odkladu aby v tuto chvíli
pod stan Savu přivedli mu mnáška.

I skočili poslové hned kvapní,
na horu se brali, ve chrám vpadli; —
a hle s třemi sty tu kaluděrů
liturgii právě Sava pěje!

Poslové což pašovi kdy zřeli,
z chrámu páně za tím ustoupili,
před chrámem, až liturgie páně
odbude se, slušně posečkali.

A kdy služby odbyty již byly,
z chrámu Sava kaluděr k nim vstoupí,
poslové tu přistoupivše k němu,
„Půjdeš,“ velí, „kaluděre, s námi!
Žoldan sám nás posílá pán k tobě,
v chvíli hned ať staviš se mu pod stan!
S třemi, hle, on tábory tu vojska,
s nimi polem pod klášterem leží!“

A jim Sava neohrožen: „Jdu já!
Žoldna však kdokolivěk naved',
živým bohdá neujde on mukám!“
Na koně pak na hnědouše dosed',
k žoldanu jel do ležení s bohem.

Žoldanova když pak dojel stanu,
ze stanu tu ihned posluhové
vyběhli mu žoldanovi vstříce,
s hnědouše mu dolů pomáhali,
koně za tím, co on k žoldanovi
vešel pod stan, pod stanem s ním jednal,
podrželi slušně, prováděli.

„Poslals pro mne!“ pode stanem Sava
žoldanovi. „Co chceš, pane, na mně?“

A mu žoldan: „Chceš-li, kaluděre,
chceš-li pak se poturčiti, Savo?
Nejvyšším tě učiním vezírem,
poturčím pak tři sta kaluděrů,
podrobím je v osadnictví tobě,
poturčím i pět set mladých žáků,

komonstvem ti u dvora je přidám;
a pak kříže přepálíme všechny,
obrazy a chrámu všechn poklad
na šavle a na ručnice skvostné,
osadníky jimi obdaříme,
komonstvo tvé pěkně ozbrojíme;
a pak klášter poturčíme s chrámem,
proměníme na mečet, a při ní
strážníci si zařídíme pevnou,
panduři by hlídali nám ráju!“

A žoldanu Sava obezřele:

„Nevím, pane, svádí-li to hrdost,
čili zmatek na mysli tě k tomu?
Nebo mámť já nade sebou, pane,
vyššího, a poturčit se nesmím,
leč že on by svolil k tomu, pane!
Ale, pane, poradím já tobě!
Dervišů máš, kádů, hodžů dosti,
moslimského písma také znalců!
Svolej je, by muslimanských ze knih
do tří dnů se pomodlili bohu!
Modlení jich vyslyší-li pán bůh,
a sluněčku dá-li na východě
obrátit se, horám anadolským
s horami se srazit se džinskými,
vodě z tvrdé pod klášterem skály
vyrazit a pramenem se proudit, —
pak já, pane, poturčím se tobě,
vše učiním, čeho na mně žádáš!“

Takto pravil, na koně pak dosed',
přímou cestou k klášteru se vrátil.

A nemešká žoldan, hodžů, kadů,
moslimského písma také znalců,
dervišů dá svolat, kde jen který.
I chopivše zákona se svého
do modliteb velikých se dali,
do tří dnů se bohu pomodlili;
a kdy toho dost se namodlili,
a ničeho nedomodlili se,
zákon ten svůj rozzlobení vzali,
o černou jím zemi pohodili.

A žoldanu rozvážný teď Sava:
„Strpení jen, žoldane, měj malé,
bohu nyní pomodlíme my se!“
A svých zvolav tři sta kaluděrů,
a svých sebrav pět set mladých žáků,
seřadil je, v čelo jim se stavil.
I svlékli se z velbloudích hned halin,
odvázali růžence od pasů,
obrazy a kříže zlaté sňali,
blahověstí z chrámu knihy vzali,
pánu bohu modliti se jali.
A, hle, podiv nade všechny divy!
Ni tři hodiny se nemodlili,
a již k zemi křížové se kloní,
obrazům všem slze z očí roní!
Na východu slunko — obrátí se,

anadolské hory se džinskými
srážejí se, pod klášterem z tvrdé
ze skály se pramenové proudí,
ze skály se proudí, a ležení
turecké vše zaplaví tak náhle,
že jim koně neujde ni muže!
A v tom černým nebesa již mračnem
zatažena, — s prolomených nebes
hustá mha a kamení se ssuje
a co Turků v ležení, v tu chvíli
pobiti tím kamením jsou všichni,
aniž není, kdo by zprávu podal,
kterak bídně zahynuli druzi,
kromě dvou, již jen jen smrti ušli
do kláštera utekše se honem, —
a to Omer-Čehajíců vezír,
a stambolský v patách za ním žoldan!

I byl rád by pokřtít dal se žoldan,
i byl rád by pokřtil jeho Sava;
obával se ale, aby církvi
nevzešla snad jaká z toho nesnáz.
Upsal tedy obětí se značnou
monastýru Vilindaru žoldan,
každým rokem na svatého Dmitra
sto ok vosku správně že tam pošle.

A tak slova do slova se stalo;
zachovej nám pán bůh hospodáře!

~~~~~

Žoldanův dědic.

Co v Budímě veliká je brána,
 podle brány kamenná je lávka,
 na té lávce mladá matka sedí,
 v kolébce synáčka ukolébá:
 „Spi, mé dítě, milené robátko,
 spi, ať hodně rosteš mi, děťátko!
 Až, Jeníčku, dorosteš, pak půjdem,
 žoldanovi carství jeho vezmem!
 Království to dědinou jest tvojí,
 podílem tvým po otci to carství!“

Synáčka tím mile ukolébá,
 žeby ji kdo slyšel, nemyslí si.
 A slyšeli drabové ji carští,
 k žoldanovi běželi hned pánu,
 do slovice mu všecko ohlásili:
 „O žoldane, slunce nám a pane,
 co v Budímě veliká je brána,
 podle brány kamenná je lávka,
 na té lávce mladá matka sedí,
 v kolébce synáčka ukolébá:
 „Spi — prý — dítě, milené robátko,
 spi, ať hodně vyrosteš, děťátko!
 Až, Jeníčku, dorosteš, pak půjdem,
 žoldanovi carství jeho vezmem!
 Království to dědinou jest tvojí,
 podílem tvým po otci to carství!“

To jak slyší žoldan, „Běžte, velí,
 „běžte honem, drábové mi kvapní,
 i s dítětem přiveďte mi matku!“

I poběhli drábové dva k bráně,
 i s dítětem k žoldanovi pánu
 mladou matku vedou do divanu.

A když mladá matka v divan vešla,
 před žoldana s pacholátkem vstoupila,
 „Pravda-li“, tu žoldan se ji táže,
 „drábové co o tobě mi praví?“

„Jest, žoldane, pravda jest, o pane!“

Cože jedva mladá matka zděla,
 rozpáliv se žoldan drábům kynul;
 tito mladou matku popadnuli,
 od prsou jí pacholátko vzali,
 pacholátko do vězení vrhli,
 mladou matku kyji odtud hnali. —

I minulo drahných na to časů.
 A když rok už devátý byl minul,
 mladé matce snem tu divným přišlo,
 k žoldanu by šla, jej poprosila,
 by jí půjčil od věznice klíče,
 děcka svého že vynesou kosti,
 na teplém by sušily se slunku.

Nemeškala, k žoldanu se brala,
 třikrát slušně se mu uklonila,
 třikrát pod ním zemi políbila,

a když pak se zdařilo jí také,
žoldanovi polibiti ruku,
„Žoldane,“ tu mladá matka pravi,
žoldane, ty slunce mé a pane,
zapůjčiž mi od vězení klíče,
děcka svého ať vynesu kosti,
na teplém bych sušila je slunku!“

I pokynul žoldan vězníkovi,
dítěte by dal jí vynesť kosti.

A hle, zázrak nad zázraky všechny!
Vězení jak otevřel jest vězník,
vězení tu krásně ozářeno,
slunka jasným svitem osvíceno!
Co vězení dlouhé jest a širé,
kolem něho ze zlata jest lávka;
na té lávce andělé dva páně,
mezi nimi Jovan sedí junoš,
v rukou písmo boží svaté drží,
v něm si čte a pilně se mu učí!
A hle, mnohem nad žoldana větší,
silnější a sličnější jest mnohem!

To jak vězník uzřel, honem běžel,
žoldana hned pána o tom zpravil.

Žoldan pán však věřit tomu nechtě
v zelený se kožich ihned odil,
ostrou pod ním opásal se šavlí,
neodložil, ve vězení bral se.

A když vraty ve vězení vhlédl,
 aj kterak jím pohnula tu hrůza —
 vida juna s písmem božím v rukou!
 Ochromena strnula mu ruka,
 z rukou na zem šavle ostrá padla!

A tu Jovan zbraně hned se chopiv
 žoldanovi rusou hlavu utal,
 z vězení pak vystoup', v divan vkročil,
 na žoldanův stolec zlatý sednul,
 carstva se i s všemi hrady chopil.
 Na hlavu pak koruna mu dána,
 i bylotě dlouhé panování
 Jovanovo, slavné králování.

Dozpěv slepcův.

Člověče ó spravedlivý,
 pánu bohu podrobený,
 kdož si myslíš, božím býti,
 pokud živ, hled' ke dobrému!
 Staršího měj v úctě bratra,
 pak i mladší poctí tebe;
 ve zdaru se nevypínej,
 v nedostatku nesnižuj se,
 závisťi se střež a varuj,
 ano vždy měj na paměti,
 smrtelníka smrt když najde,

ničeho že odtud s sebou
nevezme, leč prázdných rukou,
bílých, přes kříž položených
pak co činil bohu ke cti
dobrého a počestného
a své duši ke spasení,
aby ve všem dobře obstál,
na onom jak na tom světě!

IX.

SVÁTKY a ŽALOZPĚVY.

Božic.

(Vánoce.)

1.

Volá Božic za vodičkou: „Převezte mne! Hej!“

„Není doma hospodář, by převážel tě k nám;
šel do lesa pro badňáky, ¹²⁾ přiveze je nám.
Pošlem babičku ti naši, převezte tě k nám!“

„Babička je sestarálá, nepřevezte mne!
Ať jde tedy hospodyně! Převezte mne, hej!“

„Není doma hospodyně, by tě svezla k nám;
šla k pecnáři pro pecníky, přinese je nám.
Pošlem nevěstu ti naši, převezte tě k nám!“

„Nevěsty jsou svévolnice, ztopila by mne!
Pošlete přec hospodáře, by mne převez', hej!“

„Není doma hospodář, by převážel tě k nám;
pro víno šel, na tvůj svátek by ho přines' nám!
Pošlem děvčata ti naše, by tě svezly k nám!“

„Děvčátka jsou lehké mysli, ty by svrhly mne!
Pošlete jen hospodyně, necht' mne svezte k vám!“

„Není doma hospodyně, by tě svezla k nám;
pro svíčky šla, na tvůj svátek by svítily nám!
Pošleme ti dítko naše, by tě svezly k nám!“

„Pošlete mi dítko vaše, ty mne svezou k vám;
bez hříchu jsou andělíčky dítko mně a vám!“

2.

Tři jsou ptáci s nebe přiletěli
s půlnoci před svátkem Božičovým,
s požehnáním božičovo přání,
s přáním troje nesouce nám dary:
jeden hrozen od keře vinného,
Srbové necht' napijí se vína;
druhý klásek na pšeničném stéble,
Srbkyně ať koláče nám pekou;
třetí bratrské všem pozdravení,
Srbové necht' mezi sebou všickni
obejmou a líbají se zhodně,
jeden druhu z věrna srdce přeje:
„Mír nám v bohu! Narodil se Ristos!“

Djurdjev dan.

Vycházel jasný měsíček,
 s ním spolu hvězda dennice;
 a tu k dennici měsíček:
 „Pomalů! Jsemť já měsíček!
 I já jdu s tebou do polí,
 i já zapřáhnů dobytek,
 i já rozorám doliny,
 i já vysiju konopě,
 i já usoukám provazy,
 i já oddávám mládence,
 byť v trávě teď se váleli,
 jak mladí tuři v ohradě!
 Proč jim se nechce do kola?
 To proto, že dnes Djurdjev dan,¹³⁾
 kdež radší v trávě lehají.

Krállice.

(O svatě Trojici. ¹⁴⁾)

1.

V tom prý domě panna
 jedna neprovdaná;
 buďto ji vdávejte,
 anebo nám dejte,
 a pak my ji vdáme,
 za toho, ježž známe, —

za žáka Ivana,
vnuka popa pána,
jenžto na papíře
brkem lehkým píše,
jako křídlem orel
na nebeské výši,
zapisuje černé
oči si paňenské,
zapisuje bledé
tváře mládenecké!

---

2. •

Před nějž tu jsme přišli,
dům to pana mistra!
Mistrovský jest dům ten
vystavěn a slušně,
kámen dle kamene,
trám pěkně dle trámu!
Po něm slično chodí
mistrova, hle, mladá,
v náruči synáčka
nosí odkojence,
za ruku dcerunku
vede jak panenku,
a to milé třetí
sukně se jí drží.

Blažená, přeblahá,
mistrova, jsi mladá!
S samým blahem chodiš,
blaho s sebou vodiš!

3.

Pod pomorančником
hospodyně dřímá,
hospodář ji budí
a na oči líbá:
„Vstávej, hospodyně,
králice k nám přišly!
Vstávej, má milenko,
ať je obdaříme!
Vždyť se nepředáme,
po dárku-li dáme:
králi přesvětlému
koníka vraníka,
praporečnickovi
hedbávnou košilku,
královně milostné
náušnice zlaté,
komorné spanilé
do vlasů jehlici,
ostatním pak pannám
po kyticí z růží,
z růží s medunkami,

necht jim jako růže
rumění se tváře,
jak z medunky kvítí
líc se něžná bělá!

Žalozpěvy.

1. Nad manželem.

Běda mi, o manželi, mé slunko!
Krásně bylo na tom božím světě,
pokud tys jej osvěcoval, blaze!
A jak já teď, přenešťastná vdova,
Když, ach slunko moje, jsi mně zašlo,
a jak já teď, strašnou tmou tou projdu?
Zarmoucena kam pak obrátím se?
Zabloudilá kudy navrátím se?
Zastrašena čím, ach, utěším se?
Zahanbena čím, ach, pochlubím se?
Běda, slunko, žes mi zašlo, běda,
A že bůh už úsvitu mi nedá!

2. Kdy vdově černý šat na hlavu kladou.

Mladou svou, ach, ženu proč že
připravil jsi do zármutku,
kteréžto ses zapřisáhnul,
že ji nikdy neopustíš?

Hle, jak přísaze své dostáls
sotva dané, zrušené už,
zanechav jí bídné jméno,
ubohé, ach, jméno vdovy!
Kudy jde, by nechodila,
kde si sedne, nesesděla,
co mluví, by nemluvila,
co činí, by nečinila!
Nežť ona jen za to žádá,
pro lásku jen žádá věrnou,
kterouž jste se milovali,
abys, báne, nezapomněl
na svá dítka nebožátka,
co ti říkávaly otče!
Anat nadějí se kojí,
důvěrou v tvou hlavu moudrou,
že se, báne, neodřekneš
utrápené, umořené,
již jsi přived na zármutek,
neodřekneš sirotčiny,
která, tebe nemajíc už,
za tebou, ach, pozůstane
bez ochrany, bez nauky,
beze správy, bez pomoci,
bez veškeré bez podpory,
jakouž, otče, tys jí býval!

3. Když umrlého vynášejí z domu.

Kam, o báne, kam se to nám,
 kam, o báne, odebíráš?
 K bílému zda k monastýru,
 naši statkové kde draží
 uschovaní spočívají?
 Obávám se tuze, báne,
 že se k nám už nenavrátiš;
 nebo pouť ta nejde zpátky!
 Za to však tě snažně žádám,
 až se šťastně dostaneš tam,
 abys od nás pozdravoval
 všecka blaha, jichž jsme kdys, ach,
 před tebou tam dopravili,
 úsilně jim vyřídil vše,
 kterak my zde přeubozí,
 přebýváme bez útěchy,
 skormoucení, utrápení,
 že už o nás nedbají nic,
 na nás nezpomínají si,
 domova nevšímají si,
 na nás nikdy neptají se!

4. Nad hrobem.

To jsou tedy ty tvé dvory?
 Ach, jak úzké! Ach, jak těsné!
 Ani vrat v nich, ani okna!

Kterak, ach, jen v nich si zvykneš
 Bez blaha bez veškerého,
 beze světla, beze stráže,
 beze družstva slovutného,
 beze sboru váženého,
 bez přízně a bez přátelství,
 beze všeho bez dobrého? . .
 Avšak, bane, dá-li pán bůh,
 všech tam najdeš klenotů svých,
 pokrvenců krásný vínek,
 otce, matku, sestry, bratry,
 které tam již čekají tě,
 by tě pěkně uvítali,
 srdečně tě objímali,
 stýská-li se ti, se ptali,
 za zlatými s tebou stoly
 nebeskými zasedali,
 na vítanou podávali
 ten ti číši chladné vody,
 onen pohár ruda vína,
 třetí medné posilnění,
 abys pak jim odpovídal,
 o nás milou zprávu dával!

5. Ženy po pohřbu v domě smutečním.

Nemohu se dosti, brachu, divit tomu,
 žes opustil manželku svou zarmoucenou,
 opustil svůj statek, dům svůj, role, pole,

kde co všecko, aby žal tím trpký vládnul,
 a to v dobu nehodnou tak, hlavo moudrá —
 za tebou, když pozůstala se sirotky
 choť tvá mladá, s ubožátky, živiteli!
 Kdo je teď má vychovávat? Bol nad bolem!
 Kdo je teď má obstarávat? Žal nad žalem!
 Kdo je čemu vyučovat? Běda, běda!
 Sirotčina — ta po otci pláče, pláče;
 pláče, ach, a náhle roste, a s ní — bída!

Zůstaňte tu, abychom si, sestry,
 jedna druhé povídaly mile
 o pohromě, jež tu udála se!
 Když on na tu smutnou pouť se vydal,
 hle tu za ním matka zarmoucená,
 za ním bratři všici zarmoucení,
 za ním choť, ach, celá uplakaná;
 a tu matka k němu, ruce lomíc:
 „Synu můj, ach, kam, ach kam to hodláš?“
 Bratři k němu: „Kam se to vydáváš?“
 Choť: „Ach, hospodáři drahý, milý,
 co jen sobě myslíš, že se pouštíš
 na tu cestu, z které žádný návrat,
 nerozváživ, za sebou co necháš?“
 Než on k nim tu ohlídnuv se smutně:
 „Nechodte, ach, drazí moji, za mnou,
 nežádejte, abych k vám se vrátil!
 neboť cestu do kraje jsem nastoup',
 v němžto tré mne očekává hradů:

na jednom nesvíí slunce žádné,
na druhém — tu v letě žádné vody,
na třetím — tu v zimě není ohně;
a tu věk svůj věčně míním trávit!“
Zarmoucená pozůstala matka,
zarmoucení bratří, sestry, druzi,
nejzarmoucenější po něm — vdova!

Odebral se vladař ze svých dvorů,
z tohoto nám statku smutečného.
Za ním stará ruce lomí matka
hořekujíc, úpěnlivě prosíc,
aby nešel, aby nevydával
na tu strašnou pouť se nebezpečnou:
„Klenote můj drahý, synu milý,
snadnoť odtud odejítí tobě!
Ale komu zanecháš svou matku,
komu mladou choť svou skormoucenou,
komu bratry, uplakané sestry,
přenešťastná komu, ach, ta dítká?“
Ontě ale obrátiv se k staré:
„Odpustiž mně pánbůh, má matinko!
Tebe — svým já poručují dítkám,
dítká — lásce přemilé své vdovy,
vdovu — přízni ušlechtilých bratří,
bratry — kmenu svému věhlasnému,
sestry milé — statku rodinnému;
já však odtud odebrat se musím
tam, kde, jak mně praví, lépe bude!

Trojí prý jsou hradové tam bílí:
 jeden, v němž prý lítá dřimá zmije,
 a ta že mi oči černé zpije;
 druhý, na němž věčný mráz prý dýše,
 a tam jako ledovitým na dnu
 spát já budu sladounce a tiše;
 třetí, nad nímž slunko v krásném jase,
 ježto dnes mně zašlo, vyjde zase!
 A ty dvory, co dnes zanechávám,
 do ochrany pánu bohu dávám!“

6. Přítelkyně těšíc matku.

Přišla jsem, hle, k tobě, sestro zarmoucená,
 zarmoucená pohromou tvou sama celá!
 Že ses toho nenadála, nešťastnice,
 litovati blaho své, ach, od počátku,
 když, o sestro, nosilas je pod svým srdcem?
 Úlevy je každé ráně, léku každé;
 a jen že by nebylo ho ráně tvojí?
 Přišla, hle, jsem k tobě, sestro zarmoucená,
 zarmoucená ránou tvojí sama celá; —
 úlevy je každé ráně, i té naší!

7. Milenka nad milým.

Kostu máš i otec oželují,
 Andru ani otec ani matka;
 jedina jen z celé obce dívka

nad ním pláče, nařiká si nad ním:
 „Běda mi, ach, tebe, ty mé zlato!
 Abych si tě do rukávu všila?
 Rukáv, ach, ten roztrhá se časem,
 a tvé drahé zahyne s ním jmeno!
 Aby snad tě velebila písní?
 Píseň, ach, z úst do úst jde a jmeno
 čisté tvé by do úst kalných přišlo!
 Abych si tě v knihu psala? Kniha
 do ruky jde z ruky, a tvé jmeno
 do rukou by třeba špatných přišlo!“

8. Za zemřelým v cizině.

Přeletěla černá vrána,
 přeletěla širé moře,
 širé moře dožetovo;
 přeletěla, doletěla
 Paštrovských až břehů našich,
 nesouc písma pod křídlo
 černým voskem pečetěné,
 přetruchlivou zprávu smutnou,
 se světem žes rozžehnal se
 ve vzdáleném, bane, kraji,
 cizí nad tebou že oči
 horké slze prolévaly,
 cizí ústa nařikala,
 líbala tě, celovala,
 cizí ruce pochovaly.

Vše, cos dělal, dobřes dělal;
 avšak tím jsi tuze chybil,
 bratřím žes nic nedal zkázat,
 neprosil jich, smeknuv kápě,
 za bratrské odpuštění,
 za lásku jim neděkoval,
 s kterou vždy tě milovali!
 Či se ti snad nestýskalo
 po milém svém příbuzenstvu,
 že ses smrti neuprosil,
 zbraní kruté neubráníl?
 O, kéž by ses k nám byl vrátil,
 bychom pohřeb strojili ti,
 ústa zchladlá celovali!

9. Stařena nad hrdinou příbuzným.

Spustte teď se nářku, jež tu dřevější jste,
 abych vás v něm skormoucená vystřídala! . . .
 Běda, kterak to tu ležíš, hrdino můj,
 přistrojen seč možná do svých do oděvů,
 sokole můj, do hrdinských do nejlepších,
 opásán vší zbraní svojí, vojíne můj,
 jako na svatbu lys hodlal, divný hoste
 cudné dívce ověčené za děveře!
 Strašno-li se dívat tobě, vzácný brachu,
 trudněj bude oželit tě, výtečníku,
 sokole šestero-křídlý, hvězdo šťastná,
 skvělá šavle ocelová, rámě boží,

zlata stupni do všech nebes, slavný kmete,
slunce žarné na východě, zlobo světa,
jenž jsi úctou všeobecnou po všech krajích,
po všech obcích honosil se, a my tebou!
Nežt! Vždyť tam svých statků najdeš, blaženci náš,
kmenu svého vznešeného výtečníky,
rodu svého pobožného velebníky,
kraje svého proslulého náčelníky!
Abych všechny po jmenu je jmenovala?
Na úsvitě kdybych časném začínala,
do západu slunka v jednom počítala,
slavnou jmén jich řadu přec bych nesčítala!
Za to ale to tě, brachu, snažně žádám,
až tam půjdeš těmi hrady, — sám ty hrade! —
Těmi hrady neznámými, — žal mne svírá! —
a se s bratry sejdeš svými, hvězdo boje,
a se dáte mezi sebou do hovoru,
— sokolů to vzácných bude krásný věnec,
oni tobě, ty jim na čest, statný rode,
neboť vždyckys bratrem býval nade bratry! —
připomeň jim všem seč můžeš nejdůtklivěj,
že jim dvory, obrostly ach žalu trním!
Pročež aby zas k nim jednou zavítali,
abychom je objímali, častovali,
těšili se s nimi, s nimi rozprávěli,
na velikou žalost naši zapomněli.

10. Vdova třetího dne nad hrobem
hospodáře.

Žalostná jsem před ten dvůr tvůj přišla k tobě,
 abych, ach, tě navštívila, ty můj statku!
 Nač, ach, nač se, zeměsynu, nač se pyšníš,
 že jsi ve svém dvoře tak se zaohradil,
 v novém dvoře samotvorném, v sídle žalu?
 Přivstala jsem ráno sobě, časně ráno,
 přišla, abych dohlížela, smutná, k tobě,
 jak v tom příbytku ti temném, — temná sama! —
 Bez oken a beze světla, — žal mým světlem! —
 bez obsluhy, bez poctění, slavný kmete,
 bez čistění bedlivého, ošetření!
 Kam a kudy bez tebe márně obrátit se?
 Jak a kterak vytrvati v domě bídy?
 Čím a k čemu vychovati útlá dítě?
 Mladý věk svůj v žalu trávit, toť můj osud!
 Hle, do domu vrátím teď se smutečného;
 až tam přijdu, a tvá dítě naproti mně
 tázající se: kde otec? co nám zkázal?
 co si počnu, já nešťastná? co jim řeknu?
 Čím ta milá ubožátka ukonejším?
 Řeknu jim: — že v srdci svém je uzavíráš
 jako já, že nepřestaneš o ně dbáti
 jako já, a že co nejdříve dohlédneš k nim!
 Oni za tím plakat budou, s pláčem růsti!¹⁵⁾

POZNÁMKY.

---

1) Zpěv tento, jež slušno pokládati mezi nejkrásnější plody národního básnictví srbského, nalezá se v II. knize národních písní srbských Vukem Stef. Karadžićem r. 1845 vydaných, na stránce 48 a t. p. Slyšel a napsal ji sběratel na Černé Hoře, a ponechal jména dvou bratří tak, jak je od pěvce byl slyšel, totiž *Mujo a Alija*, sám však připomíná, že jména tato turecká, vlastně *Mustafa a Ali*, zpěvu tomu, nad Turky v Evropě dřívějšímu, jsou patrně cizá a na místo původních srbských později, ovšem dosti nevkusně a nevhodně do ní přibraná. Myslíl jsem tedy neublížit poetické ceně překrásného toho zpěvu, užívám-li též volnosti básnické, které si dovolil pozdější pěvec černohorský, jen že směrem opačným přeměňuje jména dvou bratří turecká zase na srbská, čím původnímu právu jmen srbských aspoň poněkud zadost učiněno.

2) *Milutin*, král srbský, syn Štěpána Uroše z dynastie Nemaničův, panoval od r. 1275—1321. Odstrčiv od sebe tři manželky jednu po druhé pojal z příčin politických v manželství čtvrté šestiletou Simonidu, dceru cara byzantského Andronika II. Palaiologa, sám již v roce věku svého 45. Pobočka svého Štěpána, že prý mu klade o život a o stolec, dal oslepit a odvést ve vyhnanství do Byzancie. Smiřiv se s ním později, dosadil poloslepého syna na náměstnictví Dioklejské. Sošed smrti roku 1321 byl duchovenstvem srbským, jemuž vždy přál, co „*Sveti kral*,” za svatého prohlášen. — Legenda naše proměnila patrně nešťastného syna na hada.

3) Na místě nynějšího *Skadra* (Skutari nad řekou Bojanou nedaleko jezera Skaderského) stálo již za doby Římanů město *Scodra*,

osada to ostatně, dle původu jména toho nikoli Římany, ale bez pochyby obyvateli krajiny tamější druhdy Ilirskými zakládaná. Na Skadru sídlili začástě županové slovanští, jak na p. Vukan, župan krajiny rašské r. 1089—1105. Bratři Mrljavčevićové žili teprve v XIV. století. Nesrovnává se tedy se skutečností historickou, že by hrad ten bývali zbudovali. Možno ovšem, že jej přestavili anebo opevnili. Obyčej zazdívání lidí v základy hradů a t. p., vzpomínající na oběti člověčí za doby předkřesťanské, zachoval se ostatně dosti dlouho nejen u Jihoslovanů, ale také u jiných národů.

4) *Durmitor*, sněžka 7600' vysoká na rozmezí černohorsko-hercegovském, na níž prý podnes viděti jest nepatrný zbytek zřícenin hradu Pirlitora, kde za doby cara Štěpána Dušana Silného, tedy v druhé polovině století XIV., sídlil *Momčilo*, švagr to krále Vukašina a tudíž ujec Marka Kraljeviče. Že v tu dobu znamenitý vojevoda jména toho v oněch krajích skutečně žil, o tom nám podává zprávu ceny nepochybné řecký císař Jan Kantakuzenos v III. knize pamětí svých, již užíval též Hammer-Purgstall ve svém díle „Geschichte des Osmanischen Reiches“, a sice v knize 4. str. 126—127. Byl podle pramene toho současného *Momčilo*, jenž u Jana Kantakuzena sluje *Μομιτζιλας* rodem Bulhar, pánem nad Xanthii a nad městy krajiny Meropské, stál v plotkách tehdejších mezi Kantakuzenem a rodem Palaiologů proti Kantakuzenu, a to co nejhlavnější jeho odpůrce, byl však Umurbegem, kterého Kantakuzen z Asie povolal, by mu dopomáhal na trůn byzantský, nedaleko Perithorae poražen, odkud pak i s nezmírným svým bohatstvím do Bulharska se odebral.

5) Rozuměj císaře římského *Diokletiana*. V legendě této, již považují za jednu z nejstarších, jeví se patrně, ovšem že spůsobem prostoalegorickým, nejdůležitější snad podnes přechod ve vývinu člověčenstva, doba totiž velikého zápolu o vládu světa mezi křesťanstvím a tak zvaným pohanstvím. Nestalo se zajisté pouhou náhodou, že za zástupce pohanstva zvolen jest Diokletian, rodem Dalmatin a urputný pronásledovatel křesťanů, a za zástupce křesťanstva svatý Jan Křtitel. Že svatý tento pohana dobráka, aby ho o vládu světa připravil, poněkud ošidí, zdá se mi netoliko prostonárodním humorem, ale zajímavou ironií, jejíž hlubokostí na újmu není, že vznikla snad docela nevědomky.

6) *Svatá Petka* a *svatí Neděle*, zosobnění to posvátných dvou dnů téhodných, totiž pátku, co dne umrti spasitele, a neděle, co dne klidu a pobožnosti.

7) Upozorňuji na značnou přednost, kterou legenda srbská dřívější skorem naskrz dává lidskosti před církevností, tedy praktické filosofii života před ustanovením pouze theologickým. Srovnej s ohledu toho legendy „Svatý Mikuláš ochrance plavcův,“ „Svatá horlivost,“ „Milosrdi nad služby boží,“ „Prevoznici duší“ a zvláště legendu „Car Konstantin hrášnik.“ — Žeby proto legenda srbská církevnosti opovrhovala, nemůže se říci. Poukazují pouze ve sbírce této na legendy Mariánské, u kterýchžto zajisté hluboká pobožnost křesťanská v rouše neméně hluboké poetičnosti se jeví. Proto všecko ale přehlednouti nelze, kterak právě nejstarší legendy zakládajice se hlavně a s převahou na momentech výhradně lidských, vynikají zvláštní krásou, kdežto legenda srbská, čím dále a čím určitěji moment církevní vystupuje v popředí, tím patrněji sklěsá s dřívější své poetické vysosti a ztrácí se vo všední suchopárnosti. Stala se služkou zájmů kostelních a klášterních, a přišla tím, jako poesie ve službě všude a vždycky, na úpad. Ukázky toho druhu mimo legendu o „Kmochu nevěrníkovi,“ v které ale přece moment lidský, totiž zrušena věra, nad vše ostatní vyniká, jsem ve sbírce této podati nemyslíl, protože nemajice do sebe nic poetického ve „*Světové poesii*“ na místě by nebyly. Na štěstí je jich málo, aniž směr tento vůbec dlouho trval. I zdvihá se legenda srbská zase, jakmile k ní přistoupí živel lidský nový, totiž láska k ubohé vlasti, vytrvalost v neštěstí, zápol proti utlačitel, důvěra v budoucnost. Stává se pak takřka politickou, jakové ku příkladu ve sbírce této jsou legendy „*Vilindar*,“ „*Žoldanův dědic*.“

8) Začátek (prvních devět versu) legendy této náleží nejspíše k legendě zcela jiné, o rozdělení se svatých ve statky světa jednající, ana z paměti pěvcův co celek, zdá se, již vymizela, v jednotlivých zlomcích a ohlasech ale sem tam ještě se objevuje. Rozdělení se toto svatých ve zprávu záležitosti světa vůbec a člověčenstva zvláště pochází patrně z doby přechodu jilhoslovanů z dřívějšího tak zvaného pohanství na křesťanství, a jestliť zajisté dosti zajímavo, že nejen zachovalo se, ale žije podnes ve světovém názoru lidu srbského. Na místo bývalých bohů a bohůň nastoupili apoštolové a svatí křesťanští.

stanství. Víme ostatně, že missonáři všech dob a u všech národů potřebám a zvykům lidu, jehož na křesťanství obrátiti hledí, v ohledu tom ochotně vyhověli, majíce na zřeteli pro začátek ne tak přesnou ryzost učení křesťanského, jak spíše aspoň ujímání se jeho a rozkvět budoucí. Stalo se tím způsobem, že v písních, v pohádkách, v příslovích a v pověrách jihoslovanů platí ku příkladu podnes sv. *Jiří* za hajitele jara a mládeže a sv. *Mikuláš* za správce moře, vod, brodů, a tudíž za ochrance plavcův, kdežto sv. *Pantelejmon* vládne třemi velikými světy světa, letními parny a velikými větry, sv. *Eliáš* hromy a blesky, sv. *Marie*, přizvaná „Ogněna,“ blesky a ohni, sv. *Tomáš* velikými deštěmi, sv. *Michal* podzimními burany a vichry, sv. *Sáva* sněhy, mrazy a lody a t. p.

9) O velikých hodech vánočních, než sednou k obědu, dávají si pozdravení a libají jeden druhého v tvář rkouce při tom: „Mir boží! Ristos se rodí, na istinu rodí! Poklaňamo se Ristu i Ristovu rožanstvu!“ Tomu se říká „mírbožiti“. Kdežto nadobro nemožno nahraditi slovo to slovem českým, které by pojem i emfasi tu do sebe mělo, myslil jsem uvesti v jazyk náš český sloveso toto původní, jemuž beztoho každý snadno porozumí.

10) *Kiavetto*, slovo vlašské, naznačující uzavřené jakosi, tiché, posvátné místo. Viz vlašské „*chiave*,“ klíč.

11) Známé předhoří mezi zálivy druhdy strymonským a singitským, nyní orfanským a svatohorským, jež Starořekům slulo *Athos*, přijalo později a zvláště za doby křižáků a vlády vlašské v oněch mořských končinách jméno *Hagion oros*, *Monte Santo* a u Jihoslovanů *Sveta Gora*. Nemajíce v šíři více než $\frac{1}{4}$ — $\frac{3}{4}$ mile a zasahující as 5 mil do egejského moře tvoří ona malou, hornatou, misty až ku 6000' vysokou, při tom velmi zdravou a malebnou, nesnadno přístupnou a s pevninou jen úzkou úžinou zemskou souvisecí krajinku, ana tichému, pobožnosti a rozjímavosti odevzdanému životu pravověrného řeholnictva výborně se hodí. Zaraženo za tou příčinou tam od císařů byzantských množství klášterů, bohatými nadacemi a důležitými privileji opatřených, v nichžto za doby středověké věda theologická a poněkud též kronikářství dosti pilně se pěstovalo. Dostav se na vrchol moci své založil tam taktéž Štěpán Nemaňa, zakladatel to slavné dynastie nemanické, rozsáhlý monastýr *Vilindar* čili *Chilendar*, se skvostrým při něm chrámem, k čemuž byzantský

císař Alexius mu daroval pozemek propůjčiv zároveň podacího nad ním práva knížatům srbským na věčné časy, i stal se od té doby monastýr tento národní takřka svatyní, již nejenom zvelebiti a obohatiti, ale i k ní putovati králové a carové srbsí téměř všichni za svatou povinnost si pokládali. Zakladatel Štěpán Nemaňa sám po činném životě vzdav se vlády vstoupil zde mezi řeholníky přijav jméno *Simeon*, zemřel zde r. 1199, i byl zde pochován. Jeť on hrdinou legendy ve sbírec této podané, ačkoli obsah její se skutečností historickou, jak to obvyčejně bývá, nikterak se nesrovnává. Byv prohlášen po smrti za svatého, stal se předmětem největší u národa srbského úcty, kterak na konci legendy vysvítá. Smrtelné zbytky jeho dal syn jeho *Sáva*, první národní patriarcha srbský, převeztí do chrámu monastýra Studenického, kdež podnes v rakvi ebenové se schovávají. — Zachovánať nám legenda tato ve dvou variantech (viz „Srbské národní píesme,“ Vuk. Step. Karadžić kniha II. na str. 63 a 70) jeden druhý doplňující, jež jsem ve sbírec této stáhl v jednu, doufám ne na újmu účinku estetického, o něžž přece, stojíme-li na stanovisku uměleckém a ne pouze sběratelském, hlavně běží.

12) V den před svátkem narození páně jde hospodář do lesa, vyhledá si pěkně rostlý dubec, porazí ho sekerou, a veze anebo nese domů, kdež jej pak rodina s velkou úctou, se zpěvy, s krásnými řečmi, ba i se slavnými přípitky uvítá, do domu vleče a na ohništi složí Dřevu tomu říkají *badňák*, dnu tomu *badni dan*. Z večera badního dne, v předvečer totiž hodů vánočních, zapálí se badňák, posype při tom všelikými plody polními, polije vínem, a nechá se tak přes noc, někde i přes celé svátky, až dohoří. Popel z něho prý dobře posypati ovocné stromy, jež prý potom hojně a krásně ovoce nesou. Na Heregovině bývá badňák tak veliký, že ho má šest volů co táhnout. Obyčej ten zakládá se zcela na názoru předkřesťanském o přírodě a o poměrech člověčenstva k působení jejímu. Raz odbývání svátku toho jakož i vůbec všech svátků největších jest u Srbů podnes téměř naskrz předkřesťanský. Všude a ve všem jeví se při tom tajuplná symbolika dávne přírodoslužby, dle jmena sice odložené, dle statě však nikoli vymřelé, ano v té míře živé, že nezřídka význam svěcení křesťanského daleko před ní postupuje do pozadu. Viz ostatně rozpravu o „Vzpomínkách báječných nář. srbského“ podanou mnou ve „Květech“ r. 1867 první půlletí.

13) *Djurđjev dan*, = den svatého Jiří, na nějž se slaví ojaření veškeré přírody. Ku pozornosti písní této slušno si vzpomínati, že mimo mnoho jiných tajuplných obyčejů má se také za to, že prý dobře na ten den váletí se na omlazené bujné pažiti. Tím prý nabude tělo síly a pružnosti.

14) *Krábice*, t. j. královny, slovou děvčata obcházející o dnu svaté Trojice dům od domu. Je jich obyčejně 15—20, z nichžto nejhezčí a nejkrásněji ustrojená sluje *královnou*, podle ní druhá *králem*, třetí *praporníkem*, čtvrtá *komornou*, ostatní *komoňstvem*. Královna jest pokryta bílým závojem, král má na hlavě klobouk s kyticí a v ruce meč, praporník nosí červeno-bílou korouhvič. Před domem sedne královna na malý stolec, za ní stojí komorná, kdežto ostatní provozují kolem ní polokruhem rej, na jehožto levém křídle místo své má král, na pravém praporník. Písně, které se při tom zpívají, nejsou nikoli obsahu náboženského, nýbrž veselého, nezřídka i žertovného. Zpívá se podle stáří a hodností, počínajíc od domácího hospodáře a od hospodyně až do dítěte v kolébce, každému zvlášť jiná, poměrům osobním přiměřená. Je jich tedy bez počtu a tvoří se stále nové. Bohužel obyčej ten jest na vymření, neboť brojí proti němu novověká lichá osvěta spolu s políci církevní, kterým arcí sotva odolá. Rovněž tak má se s *Dodolou*, (viz ve sbírce této str. 12 a 13.) Jest ona děvče od hlavy do pat všelijakou travou a kvítím obvinuté, představující suchem prahnoucí zemi. Jde s průvodem dům od domu, tančí před domem, kdežto druzí k tomu zpívají písně dodolské prosíce pána boha za dešť. Když dozpívají, vyjde hospodyně a poleje dodolu z vědra anebo z kourve vodou, to aby prý bůh rovněž tak svažiti ráčil luka a pole, začez děvčeti se dává malý dárek. Dodola též u Magyarů sem tam v obyčeji, a ujalí se u nich provozování pradávného toho, pro ubohou dodolu ovšem nehrubě příjemného obyčeje, — cikání, aby si něco vyzehrali!

15) Žalozpěvy nad umrlými zaujímají v národním básnictví srbském zvláštní místo, ač ne poslední. Zakládají se na pradávných, namnoze ještě předkřesťanských názorech o onom světě a o životě v něm po sejiti se světa vezdejšího. Úmrtí považuje se v nich méně za nutnost přirozenou, ano spíše za čin z vůle svěvládní a zcela s úvědomím, budto že se nebožtíkoví nelíbilo už na tom světě, nebo že se mu stýskalo po předcích a přátelích, již před ním s toho

světa se odebrali. Život na onom světě jest zcela rodinný, jak na
vezdejším. Kdož náležel na tom světě k sobě, žijí tam též mezi
sebou a spolu v rodinném svém kruhu, vítají příchozího, jako by
přišel z daleké cesty, dávají mu občerstvení, vyptávají se ho na
pozůstalé, co dělají a jak se jim daří. Pročež také pozůstalí dávají
je pozdravovat, vyčítají jim, proč k nim nejdou v návštěvu, proč
o ně nedbají a t. p. Obyčej žalozpěvu zachoval se až podnes téměř
všude. Nařiká buď matka, dcera, žena, sestra sama, anebo nařikají
nad umrlým ženy od přátel zvláště poslané a za to placené, čím
se stává, že u některého nebožtíka se jich sejde takřka celý sbor
a nařikání trvá mnoho hodin, ana každá nařiká zvláště a hledí se
nad druhými vyznamenat. Nejtklivější žalozpěvy jsou, jež sestry
nebo matky zpívají samy pro sebe, vzpomínajíce si o samotě na
klenoty svoje. I tu platí, že pravý žal nejraději se skrývá! Obširnější
pojednání o „žalozpěvu na jihu slovenském,“ s četným výbohem
zpěvů toho druhu podal jsem ve „Květech“ r. 1866 čís. 45 a 46.

OBSAH.

VII. OHLASY BÁJEČNÉ.

	Str.
Sestra slunka	9
Slunce a měsíc soupeřové	11
Dodola	12
Lovceň	13
Víla dobrá	14
Víla zárlivá	15
Víla dobrotivá	17
Víla škádlivá	18
Víliny hrady	19
Víla zajatá	20
Víla s děvčetem	21
Víly rozvodnice	23
Míra	27
Had ženich	32
O zbudování Skadru	42
Pírlitor	51

VIII. LEGENDY.

Car Duklian a svatý Jan Křtitel	65
Svatý Mikuláš ochrance plavcův	68
Svatá horlivost	70
Milosrdí nad službu boží	71
Nevděční synové	76
Bohatá Gavanová	79
Kmoch nevěrník	88

• Pokání země Indie	87
Prevozníci duší	92
Nekřtěnec	94
Matka svatého Petra	95
Sestry svatého Petra	97
Legendy mariánské:	
1. Zvěstování	98
2. Narození Krista	99
3. Křest Kristova	100
4. Matka hoži a spasitel	102
5. Rány a muky Kristovy	106
6. Vdovice v pekle	108
7. Osyka	109
8. Marie, dobrodítelka lidu	110
Nalezení kříže	111
• Car Konstantin hříšník	115
• Momír	120
• Svatý Simeon	131
• Vilindar	145
Žoldanův dědic	152
Dozpěv slepcův	155

IX. SVÁTKY a ŽALOPĚVY.

Božič. (Vánoce)	159
Džurdžev dan	161
Kralice. (O svaté Trojici)	161
Žalopěvy:	
1. Nad manželem	164
2. Kdy vdově černý šat na hlavu kladou	161
3. Kdy umrlého vynášejí z domu	166
4. Nad hrobem	166
5. Ženy po pohřbu v domě smutečním	167
6. Přítelkyně třešic matku	170
7. Milenka nad milým	170
8. Za zemřelým v cizině	171
9. Stařena nad hrdinou příbuzným	172
10. Vdova třetího dne nad hrobem hospodáře	174
Poznámky	175

